

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CETURTĀ NODAĻA

Lieta “X pret SOMIJU”

(Pieteikums Nr. 34806/04)

SPRIEDUMS

STRASBŪRA

2012. gada 3. jūlijā

GALĪGAIS

19.11.2012.

Spriedums ir kļuvis galīgs saskaņā ar Konvencijas 44. panta 2. punktu. Tajā var tikt veikti redakcionāli labojumi.

Lietā “X pret Somiju”

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Ceturtnā nodaļa), sanākusi kā palāta šādā sastāvā:

Nikolass Braca [*Nicolas Bratza*], priekšsēdētājs,

Lehs Garlickis [*Lech Garlicki*],

Georgijs Nikolau [*George Nicolaou*],

Ledi Bjanku [*Ledi Bianku*],

Zdravka Kaladžijeva [*Zdravka Kalaydjieva*],

Nebojša Vučiničs [*Nebojša Vučinić*], tiesneši,

Mati Mikola [*Matti Mikkola*], *ad hoc* tiesnesis,

un Lorens Ērlijs [*Lawrence Early*], nodaļas sekretārs,

pēc apspriešanās slēgtā sēdē 2012. gada 12. jūnijā

pasludina šo spriedumu, kas pieņemts attiecīgajā datumā.

PROCEDŪRA

1. Lieta ierosināta, ņemot vērā pieteikumu (Nr. 34806/04) pret Somijas Republiku, ko saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (“Konvencija”) 34. pantu 2004. gada 30. septembrī iesniedza Somijas pilsonē X (“pieteikuma iesniedzēja”). Tiesas ceturtnās nodaļas priekšsēdētājs pēc savas ierosmes lēma neizpaust pieteikuma iesniedzējas vārdu (Tiesas Reglamenta 47. panta 3. punkts).

2. Pieteikuma iesniedzēju pārstāvēja Helēna Molandere [*Helena Molander*], Helsinkos praktizējoša juriste. Somijas valdību (“Valdība”) pārstāvēja Ārlietu ministrijas pārstāvis Arto Kosonens [*Arto Kosonen*].

3. Pieteikuma iesniedzēja, īpaši atsaucoties uz Konvencijas 6. pantu, apgalvoja, ka tiesvedības laikā pret viņu ierosinātajā krimināllietā viņai bijusi liegta taisnīga tiesa, jo mutvārdu procesa laikā viņai nav dota iespēja izteikties par nepieciešamību iecelt viņai aizbildni šajā tiesvedībā, turklāt viņai netika dota iespēja noprotināt aizstāvības lieciniekus. Tāpat, atsaucoties uz Konvencijas 5. un 8. pantu, viņa apgalvoja, ka nevajadzīgi un nelikumīgi pret viņas gribu tikusi ievietota psihiatriskās ārstniecības iestādē, kur viņai vardarbīgi likts lietot zāles. Vēl, atsaucoties uz Konvencijas 13. pantu, viņa apgalvoja, ka nav varējusi izmantot efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekli, lai apstrīdētu zāļu piespiedu lietošanu.

4. Nodaļas priekšsēdētājs 2009. gada 11. maijā nolēma informēt Valdību par pieteikumu. Vienlaikus tika nolemts arī izvērtēt pieteikuma pieņemamību un izskatīt to pēc būtības (29. panta 1. punkts).

5. Pēc apspriešanās ar lietā iesaistītajām pusēm Palāta nolēma, ka lieta ir jāizskata pēc būtības (Reglamenta 54. panta 3. punkts).

FAKTISKIE APSTĀKĻI

I. LIETAS APSTĀKĻI

Lietas apstākļi un notikumi, kuru dēļ ir sāкта tiesvedība krimināllietā

1. Pieteikuma iesniedzēja ir pediatre (dzimusi 1943. gadā), kas pēc pensionēšanās turpināja strādāt privātpraksē.
2. 1995. gada 30. novembrī kāda māte atveda savu meitu V. (dzimušu 1993. gadā) uz pieteikuma iesniedzējas praksi pārbaudei, jo mātei bija aizdomas, ka meitenes tēvs ir viņu seksuāli izmantojis. Pieteikuma iesniedzēja pārbaudīja meiteni un uzņēma fotoattēlus.
3. 2000. gada 13. jūnijā mātes garīgās veselības problēmu dēļ meitene tika nodota valsts aprūpē un ievietota ģimeņu atbalsta centrā.
4. Lietā izskatāmie notikumi sākās 2000. gada 16. decembrī, kad māte pēc kopā pavadīta laika neatveda V. atpakaļ uz ģimeņu centru. Šķiet, ka Ziemassvētku brīvdienās centru bija paredzēts slēgt, un tiesvedībā valsts tiesās tika apgalvots, ka meitene mātei ir minējusi par nevēlēšanos brīvdienās doties uz tēva mājām.
5. V. saslima, un 2000. gada 26. decembrī meitenes māte aizveda viņu uz pieteikuma iesniedzējas praksi. Pēc prakses apmeklējuma V. palika kopā ar māti līdz brīdim, kad 2001. gada 22. aprīlī viņu atrada iestādes darbinieki.

Piespiedu pasākumu īstenošana

6. Pieteikuma iesniedzēja 2001. gada 18. aprīlī tika apcietināta saistībā ar aizdomām par V. brīvības atņemšanu, kas, iespējams, bija sākusies 2000. gada 16. decembrī [A pilsētā]. Tajā pašā dienā tika pārmeklēta pieteikuma iesniedzējas māja un prakses vieta. Pēc pieteikuma iesniedzējas nopratināšanas apgabaltiesa (*käräjäoikeus, tingsrätten*) 2001. gada 20. aprīlī paturēja pieteikuma iesniedzēju apcietinājumā, uzskatot, ka pretējā gadījumā viņa, iespējams, sarežģītu lietas atrisināšanu un turpinātu noziedzīgu darbību.
7. Laikā no 2001. gada maija līdz septembrim apgabaltiesa pēc policijas lūguma izdeva piecus atsevišķus lēmumus, ar ko tā atļāva iegūt informāciju par telefona zvaniem, kas veikti no un saņemti uz tālruņiem, ko V. māte un trešā aizdomās turētā persona izmantojusi laikposmā no 2000. gada 15. decembra līdz 2001. gada 22. aprīlim. Apkopotā informācija liecināja, ka tika zvanīts no pieteikuma iesniedzējai piederoša tālruņa un ka arī viņai ir zvanīts uz šo tālruni.
8. V. tika atrasta 2001. gada 22. aprīlī. Pieteikuma iesniedzēju atbrīvoja 2001. gada 25. aprīlī. Pēc atbrīvošanas pieteikuma iesniedzēja vairākkārt iesniedza sūdzības *inter alia* par apgabaltiesas 2001. gada 20. aprīļa lēmumu, ar ko viņu paturēja apcietinājumā, un lūdza *inter alia* izmeklēt vairāku policistu rīcību viņas aresta laikā un ar to saistītajos notikumos.

Rikojums, kas nosaka aizliegumu tuvoties

9. 2001. gada 11. maijā policija izdeva pagaidu rīkojumu par aizliegumu tuvoties, ar ko noteica, ka pieteikuma iesniedzēja nedrīkst atrasties zināmās vietās, kurās bieži uzturas V. Lēmumā bija norādītas šīs vietas.

10. 2001. gada 1. jūnijā apgabaltiesa secināja, ka ir maz ticams, ka pieteikuma iesniedzēja uzņēmums vai varētu uzņēmies meitenei, vai veikt pret viņu kādu noziedzīgu darbību. Tāpēc tiesa atcēla rīkojumu, ar ko noteica aizliegumu tuvoties.

Tiesvedība krimināllietā

11. 2002. gada 18. aprīlī prokurors izvirzīja apsūdzības pret V. māti, pieteikuma iesniedzēju un trešo personu. Pieteikuma iesniedzēju apsūdzēja smagā V. brīvības atņemšanas pārkāpumā laikposmā no 2000. gada 16. decembra līdz 2001. gada 22. aprīlim vai alternatīvā pārkāpumā saistībā ar palīdzību un atbalstu šāda nozieguma izdarīšanai. Pieteikuma iesniedzēja, it kā izsakot viedokli, konsultējot un attiecīgi rīkojoties, ir rosinājusi māti pieņemt lēmumu par sava bērna nolaupīšanu 2000. gada 16. decembrī [A pilsētā], bet pēc tam, kad māte bija nolaupījusi bērnu un ne vēlāk kā 2000. gada Ziemassvētkos aizvedusi meiteni uz [B pilsētu], pieteikuma iesniedzēja ar mātes atļauju nelikumīgi nošķīrusi V. no sabiedrības. Tā kā meitenei brīvība bija atņemta ilgu laiku, turklāt brīvības atņemšana bija plānota un iepriekš nodomāta un apdraudēja meitenes emocionālo attīstību, šis pārkāpums tiek uzskatīts par vainu pastiprinošu.

12. Savā rakstiskajā atbildē uz apsūdzību pieteikuma iesniedzēja noliedz, ka jebkādā veidā būtu ietekmējusi mātes rīcību. Viņa V. ir tikai ārstējusi. Nebija pierādīts, ka aizdomas par seksuālu izmantošanu būtu nepamatotas.

13. Pieteikuma iesniedzēja 2002. gada 17. jūlijā un 2003. gada 22. janvārī iesniedza pieteikumu Prokuratūrā (*valtakunnansyüttäjä, högsta åklagaren*), lūdzot aizstāt prokuroru ar citu objektīvu prokuroru un norādot uz vairākiem viņa pienākumu izpildes pārkāpumiem, tomēr vēlamo rezultātu neparāca.

14. Apgabaltiesa 2002. gada 21. augustā iecēla M. K., advokātu kolēģijas locekli, par valsts nodrošināto aizstāvi pieteikuma iesniedzējas pārstāvībai, jo, ņemot vērā iespējamā nozieguma smagumu, tika uzskatīts, ka pieteikuma iesniedzējas izvēlētais pārstāvis inženieris J. R. nespēs viņu pārstāvēt. Iesniedzot rakstisku protestu, pieteikuma iesniedzēja apstrīdēja M. K. iecelšanu, taču nenorādīja pašas izvēlēto juristu, lai gan viņai lūdza to darīt. 2002. gada 21. oktobrī apelācijas tiesa (*hovioikeus, hovrätten*) noraidīja pieteikuma iesniedzējas iebildumus.

15. 2002. gada 19. septembrī, veicot apsūdzētās iepriekšēju uzklaušīšanu, apgabaltiesa pretēji pieteikuma iesniedzējas vēlmēm lēma, ka lieta ir izskatāma slēgtā tiesas sēdē, jo tā skar jutīgu jautājumu par bērna dzīvi. Tāpat tiesa lēma, ka lietas būtības dēļ pieteikuma iesniedzēja nespēj sevi aizstāvēt. Pieteikuma iesniedzējs pārsūdzēja šo lēmumu augstākas instances tiesās, tomēr neguva vēlamo rezultātu.

16. Lietu izskatīja četras dienas, sākot no 2002. gada 22. oktobra. Pieteikuma iesniedzēja informēja tiesu, ka, viņasprāt, valsts nodrošinātajai aizstāvei M. K., kas piedalījās lietas izskatīšanā, nebija tiesību uzstāties viņas vārdā. Pieteikuma iesniedzēja paziņoja, ka aizstāvēs sevi pati.

17. Apgabaltiesa nopratināja pieteikuma iesniedzēju un abus pārējos apsūdzētos. Tiesa nopratināja arī V. tēvu, kas pārstāvēja V., kā arī 10 lieciniekus. 2002. gada 24. oktobrī tiesa kā neatbilstīgu noraidīja pieteikuma iesniedzējas lūgumu liecinieku statusā uzklaušīt V., J. R., policijas inspektoru un divus juristus jautājumā par brīvības atņemšanu pieteikuma iesniedzējai un iespēju, ka prokurors ir pārpratis faktus — pieteikuma iesniedzēja šādu rīcību

raksturoja kā noziedzīgu. Pēc tam pieteikuma iesniedzēja atkārtoja savu prasību, norādot, ka lieciniekiem ir jāliecina par tā pārkāpuma faktiem, par kuru viņa tika apsūdzēta. Apgabaltiesa noraidīja arī šo lūgumu, norādot, ka pieteikuma iesniedzēja nav sniegusi nekādu pamatojumu, kas attaisnotu viņas norādīto liecinieku nopratināšanu.

18. 2002. gada 25. oktobrī apgabaltiesa nosprieda, ka pieteikuma iesniedzējai un V. mātei ir jāveic psihiatriskā pārbaude saskaņā ar Procesuālā kodeksa (*oikeudenkäymiskaari, Rättegångs Balk*) 17. nodaļas 45. pantu un Likuma par garīgo veselību (*mielenterveyslaki, mentalvårdslagen*) 16.1. iedaļu, un atlika tiesvedību, līdz tiks veikta minētā pārbaude. Pēc tam pieteikuma iesniedzēja slēpās.

Notikumi laikā, kad pieteikuma iesniedzēja slēpās

19. Psihiatrs Dr. K. A. savā 2002. gada 30. decembra rakstiskajā medicīniskajā atzinumā norādīja, ka divas reizes ir ticies ar pieteikuma iesniedzēju, proti, 2002. gada 14. novembrī un 30. decembrī, un abās tikšanās reizēs ar pieteikuma iesniedzēju viņš nav novērojis nekādas psihisku traucējumu pazīmes un, viņaprāt, pieteikuma iesniedzēja nav jāārstē piespiedu kārtā. Tomēr viņš uzsvēra, ka nav veicis psihiatrisko pārbaudi, jo to varētu veikt tikai slimnīcā, nevis privātā konsultāciju telpā.

20. *Niuvanniemi* slimnīca — viena no valsts psihiatriskajām slimnīcām — informēja pieteikuma iesniedzēju, ka var to uzņemt no 2003. gada 2. janvāra. Pēc pieteikuma iesniedzējas lūguma vispirms pārbaudi atlika līdz 2003. gada 20. janvārim, bet pēc tam līdz 2003. gada 12. martam. Tomēr pieteikuma iesniedzēja slimnīcā neieradās.

21. Savā 2003. gada 8. janvāra vēstulē pieteikuma iesniedzēja ierosināja par savu jauno pārstāvi iecelt P. S. Apgabaltiesa 2003. gada 13. janvārī par pieteikuma iesniedzējas jauno valsts nodrošināto aizstāvi iecēla advokātu kolēģijas locekli P. S.

22. 2003. gada 25. martā apgabaltiesa izdeva rīkojumu par pieteikuma iesniedzējas apcietināšanu un aizturēšanu *in absentia*, pamatojot to ar viņas centieniem izvairīties no tiesas, jo viņa nebija ieradusies *Niuvanniemi* slimnīcā. Tiesas sēdē pieteikuma iesniedzēju pārstāvēja aizstāvis P. S. Pieteikuma iesniedzēja iesniedza sūdzību, apgalvojot, ka viņas aizturēšana nav bijusi pietiekami pamatota, kā arī norādot uz procesuālām kļūdām. 2003. gada 28. aprīlī apelācijas tiesa noraidīja sūdzību kā nepamatotu. 2003. gada 16. jūnijā apelācijas tiesa noraidīja vēl vienu pieteikuma iesniedzējas sūdzību, neizskatot to pēc būtības. Vēlāk pieteikuma iesniedzēja iesniedza trešo sūdzību, ko apelācijas tiesa 2004. gada 18. martā noraidīja kā nepamatotu. Augstākā tiesa noraidīja pieteikuma iesniedzējas prasības par apelācijas iesniegšanu.

23. 2003. gada 9. oktobrī apelācijas tiesa noraidīja pieteikuma iesniedzējas sūdzību saistībā ar rīkojumu veikt psihiatrisko pārbaudi, uzskatot, ka pieteikuma iesniedzējas apgalvojumi par procesuālajām kļūdām apgabaltiesas tiesvedībā nav pamatoti. 2004. gada 30. martā Augstākā tiesa noraidīja prasības par apelācijas iesniegšanu.

24. Kad apgabaltiesa bija saņēmusi advokāta P. S. lūgumu par atkāpšanos no aizstāvības pienākumu pildīšanas, tā 2004. gada 5. maijā, dodot pieteikuma iesniedzējai iespēju iesniegt rakstisku paziņojumu, par pieteikuma iesniedzējas jauno valsts nodrošināto aizstāvi iecēla advokātu kolēģijas locekli M. S. 2004. gada 23. jūnijā apelācijas tiesa noraidīja pieteikuma iesniedzējas sūdzību par šo lēmumu, jo secināja, ka viņa pati nespēj sevi aizstāvēt un ka pretēji viņas pieņēmumiem aizstāvis M. S. ir objektīva persona. Tāpat apelācijas tiesa

noraidīja pieteikuma iesniedzējas lūgumu rīkot mutvārdu procesu, uzskatot to par būtībā nevajadzīgu. 2005. gada 27. jūnijā Augstākā tiesa noraidīja prasību par apelācijas iesniegšanu.

25. 2004. gada 15. jūnijā apelācijas tiesa noraidīja pieteikuma iesniedzējas sūdzību par to, ka *inter alia* apgabaltiesas tiesnesis, kas bija noteicis psihiatrisko pārbaudi, bijis neobjektīvs. Apelācijas tiesa 2004. gada 12. jūlijā noraidīja pieteikuma iesniedzējas lūgumu papildināt šo lēmumu. 2005. gada 27. jūnijā augstākā tiesa noraidīja prasību par apelācijas iesniegšanu.

26. Apgabaltiesa 2004. gada 2. septembra vēstulē informēja pieteikuma iesniedzēju, ka saistībā ar viņas aizturēšanu 2004. gada 20. septembrī tiks rīkota lietas izskatīšana mutvārdu procesā. Pieteikuma iesniedzēju informēja, ka pārējie pret viņu vērstās kriminālpasūdzības aspekti paredzētajā lietas izskatīšanā netiks vērtēti, bet tiks uzklauti pierādījumi tikai par viņas aizturēšanu.

27. 2004. gada 20. septembrī, secinot, ka pieteikuma iesniedzēja joprojām mēģina izvairīties no tiesas, apgabaltiesa izdeva vēl vienu rīkojumu par viņas apcietināšanu un aizturēšanu. Tiesas sēdē pieteikuma iesniedzēju pārstāvēja viņas valsts nodrošinātais aizstāvis M. S. Apelācijas tiesa 2004. gada 9. novembrī noraidīja pieteikuma iesniedzējas sūdzību par 2004. gada 20. septembra lēmumu, neizskatot to pēc būtības, jo šo sūdzību bija sagatavojis J. R., kas neatbilda Procesuālā kodeksa 15. nodaļas 2. panta prasībām. Tiesa norādīja, ka pieteikuma iesniedzējas pārstāvībai bija iecelts valsts nodrošinātais aizstāvis. Augstākā tiesa 2005. gada 29. septembrī noraidīja vēl vienu pieteikuma iesniedzējas sūdzību, neizskatot to pēc būtības.

Apcietināšana un aizturēšana

28. 2004. gada 12. oktobrī pieteikuma iesniedzēju apcietināja.

29. Pēc pieteikuma iesniedzējas nopratināšanas 2004. gada 15. oktobrī apgabaltiesa noteica viņai apcietinājumu, secinot, ka viņa bijusi informēta par rīkojumu veikt psihiatrisko pārbaudi, kā arī par to, ka pēc tam ir pieņemti lēmumi par apcietināšanu. Tiesa norādīja, ka pieteikuma iesniedzēja ir izvairījusies no tiesas procesa, kura daļa bija arī psihiatriskā pārbaude. Pieteikuma iesniedzējai noteica policijas uzraudzību, un pēc tam viņa bija jānogādā Valsts tiesu ekspertīžu biroja (*terveydenhuollon oikeusturvakeskus, rättskyddscentralen för hälsovården*) norādītā psihiatriskās ārstniecības iestādē.

Psihiatriskā pārbaude psihiatriskās ārstniecības iestādē

30. 2004. gada 11. novembrī pieteikuma iesniedzēju aizveda uz *Vanha Vaasa* slimnīcu, otru valsts psihiatrisko slimnīcu, lai veiktu psihiatrisko pārbaudi, kurai sākotnēji bija paredzēti divi mēneši. Pārbaudi veica psihiatrijas, pusaudžu psihiatrijas un tiesu medicīnas psihiatrijas speciālists Dr. A. K. Pārbaudes laikā Dr. A. K. desmit reizes izjautāja pieteikuma iesniedzēju. Pieteikuma iesniedzēja apmeklēja arī divus psihologus, G. W.-H. un A. K.-V. Pieteikuma iesniedzēja neļāva veikt fiziskās un neiroloģiskās pārbaudes, kā arī īpašas pārbaudes, piemēram, smadzeņu magnētiskās rezonanses attēl diagnostiku. Tāpat viņa neļāva veikt laboratorijas analīzes un psiholoģiskos testus.

31. 2005. gada 3. janvārī Dr. A. K., pamatojoties uz pārbaudi, ko veica laikposmā no 2004. gada 11. novembra līdz 2005. gada 3. janvārim, Valsts tiesu ekspertīžu birojam sniedza rakstisku atzinumu. Viņš secināja, ka pieteikuma iesniedzējai ir murgi un iespējamā pārkāpuma brīdī viņa nav bijusi kriminālatbildīga. Dr. A. K. arī secināja, ka situācija atbilda

Likuma par garīgo veselību 8. iedaļā noteiktajiem piespiedu ieslodzīšanas kritērijiem un pieteikuma iesniedzēju nevarēja uzklaut tiesas sēdē. Pieteikuma iesniedzējas psihiskā slimība mazināja viņas spēju pārstāvēt savas intereses, tāpēc krimināltiesvedībā viņai bija nepieciešams aizbildnis.

32. Tajā pašā dienā pieteikuma iesniedzēja lūdza Valsts tiesu ekspertīžu birojam citu atzinumu. 2005. gada 5. janvārī birojs informēja pieteikuma iesniedzēju, ka tas nav pilnvarots izdot rīkojumu par krimināllietā apsūdzētas personas psihiatrisko pārbaudi, tāpēc ar šādu lūgumu jāvērsas tiesā.

33. Ar pagaidu lēmumu 2005. gada 20. janvārī Valsts tiesu ekspertīžu biroja Tiesu psihiatrijas padome (*terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen oikeuspsykiatristen asioiden lautakunta, nämnden för rättspsykiatriska ärenden vid rättskyddscentralen för hälsovården* — turpmāk tekstā “Tiesu psihiatrijas padome”) lūdza Dr. A. K. papildināt savu atzinumu, ciktāl tas ir iespējams, veicot pieteikuma iesniedzējas psiholoģisko pārbaudi un nodrošinot pamatinformāciju, kas ļautu salīdzināt pieteikuma iesniedzējas rīcībspēju iepriekš un iespējamā noziedzīgā nodarījuma laikā. Tāpat Dr. A. K. tika lūgts iesniegt detalizētu pamatojumu tam, kāpēc, viņaprāt, situācija atbilda piespiedu ārstēšanas kritērijiem un kāpēc ārstēšanu nevarēja nodrošināt ambulatori. Papildu pārbaudes rezultāti iespējami drīz bija jāiesniedz Valsts tiesu ekspertīžu birojā.

34. Papildu pārbaudi pabeidza 2005. gada 4. februārī. Pieteikuma iesniedzēja atkal neļāva slimnīcas darbiniekiem veikt psiholoģiskos testus, jo apšaubīja to objektivitāti. Tās pašas dienas ziņojumā Dr. A. K. secināja, ka pieteikuma iesniedzējai ir psihotiski murgi un ka šāds stāvoklis viņai ir bijis jau pirms notikumiem, par kuriem viņai izvirzīta kriminālapsūdzība. Pieteikuma iesniedzēja bija pazinusi seksuālās vardarbības pazīmes, kuras citi eksperti nebija spējuši konstatēt. Dr. A. K. uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzējai bija nepieciešama piespiedu psihiatriskā ārstēšana, lai izārstētu viņu no traucējumiem, kas, lai gan galvenokārt bija saistīti ar juridiskiem jautājumiem, tomēr ietekmēja arī viņas lielummāniju attiecībā uz pašas rīcības pareizību. Turklāt, būdama ārste, viņa apdraudēja citu cilvēku labklājību, nosakot tiem tādu ārstēšanu, kas rada risku viņu veselībai. Tā kā pieteikuma iesniedzēja ilgu laiku bija izvairījusies no psihiatriskās pārbaudes, kā arī pretojusies ārstēšanai, ambulatorā ārstēšana nebūtu pietiekami efektīva. Visbeidzot Dr. A. K. uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzējai ir paranoja un ka viņa ir izvirzījusi apsūdzības pret dažādām iestādēm par ilgstošu amata ļaunprātīgu izmantošanu. Viņa ir apjukusi savas lietas sīkajās detaļās un nespēj uztvert kopainu. Viņš uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzējas murgi bija sasnieguši psihozes pakāpi, tāpēc viņas realitātes uztvere bija kroplota. Slimības dēļ pieteikuma iesniedzēja nesaprata savas rīcības nelikumību un sekas, un, līdzdarbojoties brīvības atņemšanā bērnam, viņu bija pārņēmuši psihotiski maldi. Turklāt viņa pati noliedza savu slimību.

35. Pieteikuma iesniedzēja Tiesu psihiatrijas padomei nosūtīja vairākas vēstules, kurās cita starpā kritizēja Dr. A. K. veikto psihiatrisko pārbaudi. Padomē viņa iesniedza arī Dr. A. K. 2002. gada 30. decembra medicīnisko atzinumu (skat. 24. punktu iepriekš), kas bija atšķirīgs.

36. 2005. gada 17. februārī Valsts tiesu ekspertīžu birojs apgabaltiesā iesniedza savu atzinumu par psihiatrisko pārbaudi saskaņā ar Likuma par garīgo veselību 16.3. iedaļu, secinot, ka pieteikuma iesniedzēja pārkāpuma izdarīšanas brīdī nav bijusi atbildīga par savu rīcību.

37. 2005. gada 23. februārī, kad psihiatriskā pārbaude bija pabeigta, apgabaltiesa izdeva rīkojumu atbrīvot pieteikuma iesniedzēju no apcietinājuma. Tomēr saskaņā ar Tiesu

psihiatrijas padomes 2005. gada 17. februāra rīkojumam viņai bija jāpaliek slimnīcā, lai turpinātu ārstēšanu.

Piespiedu ārstēšana

38. 2005. gada 17. februārī, ņemot vērā Dr. A. K. priekšlikumu, Tiesu psihiatrijas padome izdeva rīkojumu, ar ko pieteikuma iesniedzējai noteica piespiedu ārstēšanu *Vanha Vaasa* slimnīcā. Padome uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzējai ir murgi, kuri viņai ir bijuši jau daudzus gadus un kuru dēļ viņa nespēj izprast situāciju citādi, kā vien savā skatījumā, kā arī nespēj novērtēt savu spriedumu pareizību. Viņai bija aizdomas, ka iestādes ir “sazvērējušās pret viņu”. Laikā, kad tika veikta psihiatriskā pārbaude, viņa kā ārste bija centusies iesaistīties citu slimnīcas nodaļā ievietoto pacientu ārstēšanā. Ja murgus neārstē, tie var ievērojami vājināt pieteikuma iesniedzējas garīgo veselību vai nopietni apdraudēt viņas vai citu cilvēku veselību. Tā kā pieteikuma iesniedzēja neuzskatīja, ka ir garīgi slima, citi garīgās veselības pakalpojumi nebija uzskatāmi par atbilstīgiem. Šis lēmums bija pamatots bija ar Likuma par garīgo veselību 8., 17.1. un 17.a iedaļu.

39. Pieteikuma iesniedzēja neuzskatīja, ka viņas garīgā veselība būtu jāārstē, un vēlējās iegūt citu atzinumu par ārstēšanas nepieciešamību. Tomēr 2005. gada sākumā slimnīca neļāva Dr. M.-P. H. apmeklēt pieteikuma iesniedzēju psihiatriskās pārbaudes laikā.

40. 2005. gada 21. martā ar pieteikuma iesniedzēju tika apspriesta zāļu lietošanas iespēja. Viņai tika dota iespēja lietot zāles iekšķīgi, tomēr viņa atkārtoti atteicās to darīt. Tā kā pieteikuma iesniedzēja pretojās zāļu lietošanai, viņai sāka piespiedu kārtā injicēt zāles *Zyprexa*. Pieteikuma iesniedzēja bija nepārprotami norādījusi, ka nesadarbosies, tāpēc tika pieņemts lēmums turpināt viņas ārstēšanu, ik pēc divām nedēļām, sākot no 2005. gada 31. marta, injicējot viņai ilgstošas iedarbības zāles *Risperdal Consta*. Pieteikuma iesniedzējai izskaidroja lēmuma pamatojumu, un viņu informēja par šīm zālēm. Pēc tam zāļu lietošanas jautājums vairākkārt tika apspriests ar pieteikuma iesniedzēju. Viņu mudināja lietot zāles iekšķīgi, tomēr viņa nemitīgi atteicās to darīt.

41. Pēc divarpus mēnešu ilgas zāļu lietošanas pieteikuma iesniedzējas traucējumu galvenie simptomi nebija mazinājušies, tāpēc 2005. gada 22. jūnijā tika pieņemts lēmums palielināt *Risperdal Consta* devu no 25 miligramiem līdz 37,5 miligramiem. Pēc tam no 2005. gada 16. novembra devu atkal samazināja līdz 25 miligramiem.

42. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka, tad kad viņa apšaubījusi piespiedu zāļu lietošanas nepieciešamību, viņa informēta, ka tas ir jādara, lai ārstētu viņas maldus par telefonsarunu noklausīšanos. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka viņas telefonsarunas patiešām noklausījās, un tie nav viņas maldi.

43. 2005. gada 7. jūlijā pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka saistībā ar zāļu lietošanu piespiedu kārtā pret viņu ir lietota vardarbība. Viņa pretojusies, jo uzskatīja, ka zāļu lietošana nav nepieciešama, tāpēc viņa aiz rokām un kājām vilkta uz palātu. Kad viņa guldīta gultā, viņas augšstilbs atsities pret gultas malu. Pieteikuma iesniedzēja par šo incidentu ziņoja policijai, un tā lūdza ārstu Dr. S. Ö. pārbaudīt viņu; 2005. gada 28. jūlijā tas tika izdarīts. Savā 2005. gada 5. augusta atzinumā ārsts norādīja, ka pieteikuma iesniedzējai bijis 10 cm liels sasitums uz augšstilba, kas varēja rasties pieteikuma iesniedzējas aprakstītajā veidā.

44. 2005. gada 22. jūlijā slimnīcas galvenais ārsts nolēma turpināt pieteikuma iesniedzējas piespiedu ārstēšanu.

45. Savā 2005. gada 17. augusta rakstiskajā paziņojumā administratīvajai tiesai *Vanha Vaasa* slimnīcas galvenais ārsts M. E. norādīja, ka pieteikuma iesniedzēja joprojām noliedz savu slimību un stingri iebilst pret ārstēšanu. Viņa burtiski cīnījies pret ārstēšanu, tāpēc bija radušās vairākas sarežģītas situācijas, kurās tika veikti pasākumi, lai turpinātu zāļu lietošanu tā, lai tas būtu droši gan pieteikuma iesniedzējai, gan slimnīcas darbiniekiem.

46. Šķiet, ka 2005. gada augustā tika apsvērtā iespēja pārvest pieteikuma iesniedzēju uz citu slimnīcu viņas dzimtajā pilsētā. Tomēr attiecīgā slimnīca neuzskatīja, ka tobrīd spēj uzņemties atbildību par pieteikuma iesniedzējas aprūpi.

47. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka joprojām izjūt zāļu radīto blakusiedarbību. Pieteikuma iesniedzējas slimības vēsturē ir norādīts, ka zāļu iespējamo blakusiedarbību nav iespējams objektīvi pārbaudīt. Pieteikuma iesniedzēja atteicās no papildu medicīniskās pārbaudes, kuras laikā varētu noteikt jebkādu zāļu blakusiedarbību.

48. 2005. gada 3. oktobrī pieteikuma iesniedzēju apmeklēja arodveselības aprūpes centrā praktizējošs ārsts Dr. E. P. Savā 2005. gada 5. oktobra atzinumā Dr. E. P. uzsvēra, ka nespecializējas psihiatrijā un tāpēc vienas vizītes laikā nevar novērtēt diagnosticēto māniju. Tomēr viņš norādīja, ka pieteikuma iesniedzēja ir apzinājusies situāciju un viņas orientēšanās spējas bijušas labas. Sarunas laikā viņš nav novērojis nekādas psihozes vai mānijas pazīmes. Atbilstīgi savai praktizējošā ārsta kompetencei viņš uzskata, ka nosacījumi piespiedu ārstēšanai nav izpildīti.

49. 2005. gada 22. oktobrī pieteikuma iesniedzēju apmeklēja psihiatrs Dr. M-P. H., kas, būdams neatkarīga persona, savā 2005. gada 25. oktobra rakstiskajā medicīniskajā atzinumā norādīja, ka, viņaprāt, pieteikuma iesniedzējai izvēlētā zāļu deva (37,5 miligrami *Risperdal Consta*, ko ik pēc divām nedēļām injicē muskulī) ir pārmērīga, ņemot vērā pacientes vecumu un veselības stāvokli. Turklāt viņš uzskatīja, ka zāļu lietošana piespiedu kārtā ir būtisks vardarbības elements. Visbeidzot, viņš uzskatīja, ka bija iespējams īstenot arī atvērtās aprūpes pasākumus un ka apdraudējums pieteikuma iesniedzējai pašai vai citiem ir ievērojami pārspīlēts, un tāpēc nosacījumi piespiedu ārstēšanai nav izpildīti.

50. No pieteikuma iesniedzējas slimības vēstures izriet, ka ne vēlāk kā no 2005. gada novembra viņa vairs fiziski nepretojās injekcijām, lai gan mutiski joprojām iebilda pret zāļu lietošanu.

51. 2005. gada 19. novembrī slimnīca nolēma pārvietot pieteikuma iesniedzēju no slēgtas uz atvērtu nodaļas.

52. 2005. gada 24. novembrī pieteikuma iesniedzēja piekrita nodot asinsanalīzes.

53. 2005. gada 21. decembrī pieteikuma iesniedzēja vēlreiz tikās ar Dr. M-P. H., kas savā 2005. gada 21. decembra rakstiskajā medicīniskajā atzinumā norādīja, ka, viņaprāt, nosacījumi piespiedu ārstēšanai nav izpildīti.

54. Pieteikuma iesniedzēja Ziemassvētkus pavadīja mājās. Viņai līdzī bija iedota *Risperdal Consta* deva, ko viņa brīvdienā laikā ar medicīnas māsas palīdzību sev injicēja.

55. 2006. gada 9. janvārī, abpusēji vienojoties ar pieteikuma iesniedzēju, tika pieņemts lēmums pārtraukt zāļu lietošanu, jo viņa nebija motivēta tās lietot.

56. 2006. gada 20. janvārī slimnīcas galvenais ārsts pieņēma vēl vienu lēmumu turpināt pieteikuma iesniedzējas piespiedu ārstēšanu.

57. 2006. gada 27. janvārī pieteikuma iesniedzēju izrakstīja no slimnīcas.

58. 2006. gada 30. maijā Dr. M. E. uzskatīja, ka pamatojums turpmākai piespiedu ārstēšanai saskaņā ar Likuma par garīgo veselību 8. iedaļu vairs nav spēkā, tāpēc saskaņā ar Valsts tiesu ekspertīžu biroja 2006. gada 22. jūnija lēmumu ārstēšana tika oficiāli pārtraukta.

Tiesvedība Augstākajā administratīvajā tiesā par sākotnējo brīvības atņemšanu piespiedu ārstēšanas nolūkos

59. 2005. gada 23. februārī pieteikuma iesniedzēja vērsās Augstākajā administratīvajā tiesā (*korkein hallinto-oikeus, högsta förvaltnings-domstolen*) ar apelācijas sūdzību par Tiesu psihiatrijas padomes 2005. gada 17. februāra lēmumu, apgalvojot, ka piespiedu ārstēšanai nebija tiesiskā pamata. Viņa apgalvoja, ka Dr. A. K. savā novērtējumā ir kļūdījies. Viņa *inter alia* atsaucās uz minēto Dr. K. A. medicīnisko atzinumu, jo šis ārsts bija divas reizes viņu apmeklējis, proti, 2002. gada novembrī un decembrī, un šajās tikšanās reizēs nebija konstatējis nekādas garīgas slimības pazīmes. Viņa apgalvoja, ka viņas piespiedu ārstēšanai nav bijis cita iemesla, kā vien slimnīcas ārstu mēģinājums noslēpt savu kļūdaino diagnozi.

60. 2005. gada 4. martā Augstākā administratīvā tiesa nevarēja rast pamatojumu tiesvedības turpināšanai.

61. 2005. gada 30. jūnijā Augstākā administratīvā tiesa aizliedza J. R. rīkoties kā pieteikuma iesniedzējas pārstāvim. Atbilstīgi Procesuālā kodeksa 15. nodaļas 10.a panta 2. punktam pieteikuma iesniedzējai bija jāinformē tiesa par savu izvēlēto advokātu. Attiecīgi pieteikuma iesniedzēju pārstāvēja viņas pašas izvēlēta advokāte H. M. Viņai piešķīra juridisko palīdzību.

62. 2005. gada 30. augustā augstākā administratīvā tiesa nolēma rīkot mutvārdu procesu.

63. 2005. gada 29. un 30. septembrī pieteikuma iesniedzēja lūdza tiesu atlikt mutvārdu procesu, līdz viņa būs ieguvusi neatkarīgu medicīnisku atzinumu un atguvusies no zāļu radītās blakusiedarbības. 2005. gada 3. oktobrī viņa informēja tiesu, ka ir saslimusi, un vēlreiz lūdza atlikt lietas izskatīšanu.

64. 2005. gada 4. oktobrī Augstākā administratīvā tiesa izskatīja lietu mutvārdu procesā un *inter alia* uzklauzīja pieteikuma iesniedzējas, kā arī sešu viņas ierosināto liecinieku liecības. Pieteikuma iesniedzēju pārstāvēja aizstāve H. M.

65. Tiesa noraidīja pieteikuma iesniedzējas prasību apturēt tiesvedību līdz jauna medicīniskā atzinuma sagatavošanai. Tiesa uzskatīja, ka tas nav nepieciešams, jo izskatāmais jautājums bija par to, vai pieteikuma iesniedzējai 2004. un 2005. gada mijā bija nepieciešama piespiedu ārstēšana. Apstrīdētais lēmums vairs nebija spēkā, jo kopš tā pieņemšanas bija pagājuši vairāk nekā seši mēneši. Nebija skaidrs, kā jauna pārbaude varētu ietekmēt tiesas vērtējumu.

66. 2005. gada 7. oktobrī pieteikuma iesniedzēja tiesā iesniedza Dr. E. P. 2005. gada 5. oktobra medicīnisko atzinumu.

67. 2005. gada 13. oktobrī augstākā administratīvā tiesa noraidīja pieteikuma iesniedzējas apelācijas sūdzību. Vispirms norādot, ka apstrīdētais lēmums atbilst oficiālajām prasībām un ka pieteikuma iesniedzējas sūdzības par Dr. A. K. un citu Tiesu psihiatrijas padomes locekļu objektivitāti nav pamatotas, tiesa vērsa uzmanību uz to, ka izskatāmais jautājums bija par to, vai 2005. gada 17. februārī, proti, kad padome pieņēma savu lēmumu, bija izpildīti Likuma par garīgo veselību 8. iedaļā minētie kritēriji piespiedu ārstēšanai. Tas, vai cilvēks ir garīgi slims, ir faktiskais jautājums, un tāpēc lēmums ir jāpieņem, ņemot vērā medicīniskus pierādījumus un pienācīgi ievērojot īstenotās lēmuma pieņemšanas procedūras pareizību.

68. Tiesa uzskatīja, ka Dr. A. K., kas kopš 1990. gada ir psihiatrijas speciālists, ir pieredzējis psihiatrs. Viņa atzinums, kā arī padomes atzinums bija pamatots ar profesionāli kvalificētu un ticamu medicīnisku novērtējumu.

69. Attiecībā uz konkrēto jautājumu tiesa *inter alia* sprieda:

“[...] Dr. A. K. desmit reizes iztaujāja pieteikuma iesniedzēju un pēc tam varēja viņu novērot. Gan Dr. A. K., gan Dr. M. E. mutvārdu procesā paskaidroja, ka māniju diagnosticēja, jo pieteikuma iesniedzēja bija absolūti pārliecināta par incestu. Viņi uzsvēra, ka, lai diagnosticētu incestu, pārbaudes ir jāveic ārstiem, kas specializējas ginekoloģijā un bērnu psihiatrijā. Pieteikuma iesniedzēja specializēja ir pediatrija. Īpaši Dr. M. E. liecināja, ka sarunās pieteikuma iesniedzēja atteicās pieļaut domu, ka incesta nemaz nav bijis, lai gan vispārīgi viņa pieļāva iespēju, ka arī ārsti var kļūdīties. Lai gan liecinieki J. un S. norādīja, ka pieteikuma iesniedzēja savu situāciju bija skaidrojusi atbilstīgi, tas nemainīja Dr. A. K. un Dr. M. E. uzskatus. Abi ārsti vienprātīgi liecināja, ka sarunas ar pieteikuma iesniedzēju bija normas robežas ietvaros, kamēr netika apšaubīts viņas viedoklis incesta jautājumā. Mutvārdu procesā kļuva skaidrs, ka liecinieki J. un S. nebija apšaubījuši pieteikuma iesniedzējas uzskatus, bet gan lielākoties uzklāstījuši viņas teikto. Lieciniece S. apliecināja, ka bija pārbaudījusi pieteikuma iesniedzējas sniegto informāciju, salīdzinot to ar citiem avotiem, tomēr, tā kā, viņasprāt, pieteikuma iesniedzējas uzskati bija pārliecinoši, viņa, protams, neiebilda pret tiem. Liecinieks P. neko neteica par to, vai pieteikuma iesniedzējai bija vai nebija murgi. Viņš bija vērtējis tikai to, vai atvērtās aprūpes pasākumi ir piemēroti.

Dr. A. K. teica, ka mānija tika diagnosticēta, jo pieteikuma iesniedzēja nemitīgi izteica aizdomas par iestādēm, kā arī par medicīniskajām un psiholoģiskajām pārbaudēm. Dr. M. E. minēja vairākas pieteikuma iesniedzējas iesniegtās apelācijas sūdzības, un norādīja, ka viņas uzmanība bija vērsta tikai uz tām. Pieteikuma iesniedzēja bija attiekusies no fiziskas un neiroloģiskas pārbaudes, magnētiskās attēldiagnostikas un psiholoģiskiem testiem, jo uzskatīja, ka tos veiks neobjektīvas un aizspriedumainas personas.

Pieteikuma iesniedzējai bija tiesības atteikties no savas garīgās veselības pārbaudes. Tomēr ir pamatoti apšaubīt iemeslus, kāpēc viņa pilnībā attiecās no šīm piedāvātajām pārbaudēm, kā arī to, vai šāda atteikuma cēlonis ir murgiem raksturīgi uzskati. Ņemot vērā šos apsvērumus, nevar apgalvot, ka murgu diagnoze tika pamatota ar neatbilstīgiem vai patvaļīgiem pieņēmumiem, lai gan pieteikuma iesniedzēja savu atteikumu veikt pārbaudes pamatoja ar to, ka viņai ir uz to tiesības, savukārt savu juridisko argumentāciju rakstisku sagatavošanu — ar to, ka tā rīkoties bija nepieciešams. Mutvārdu procesā pieteikuma iesniedzēja atzina, ka mānijas pārņemts cilvēks, visticamāk pats neapzinātos savu slimību.

Mutvārdu procesā pieteikuma iesniedzējas dēļ Dr. E., vispārējās prakses ārsts, liecināja, ka, ņemot vērā mātes pilnīgo un nelokāmo rīcību, viņš saprot, ka viņai ir diagnosticēta mānija. Tomēr viņš nebija pārliecināts par diagnozes pareizību, jo pēdējos gados savu māti bija satīcis tikai dažas reizes.

Pamatojoties uz lietas dokumentiem un mutvārdu procesā saņemto informāciju, kā arī uz minētajiem apsvērumiem, augstākā administratīvā tiesa lemj, ka ir gūti ticami pierādījumi Tiesu ekspertīžu biroja lēmumā minētajai murgu diagnozei.

Tomēr ar to vien, ka izvirzīta murgu diagnoze, nepietiek, lai noteiktu piespiedu ārstēšanu. Turklāt ir jānovērtē arī tās ietekme uz attiecīgo personu un uz citiem cilvēkiem.

Valsts tiesu ekspertīžu biroja lēmumā bija noteikts, ka pieteikuma iesniedzējai ir nepieciešama piespiedu ārstēšana, savukārt, neveicot ārstēšanu, viņas garīgā slimība var ievērojami vājināt un nopietni apdraudēt viņas, kā arī citu personu veselību.

Saskaņā ar saņemto informāciju, pieņemot lēmumu par ārstēšanu, vērā tika ņemta ietekme uz pieteikuma iesniedzēja ikdienu, ja turpinātos viņas nesaskaņas ar iestādēm un tiktu radītas ar to saistītas problēmas. Toreiz uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzēja nespēj rūpīgi izvērtēt apstākļus un ka ārstēšana varētu palīdzēt viņai turpināt mierīgāku dzīvi.

Šie apsvērumi ir jāuzskata par atbilstīgiem, lai novērtētu, vai piespiedu ārstēšana ir nepieciešama pašas pieteikuma iesniedzēja veselības labā. Tas, ka pēc apmēram sešus mēnešus ilgas ārstēšanas un zāļu lietošanas galvenais ārsts Dr. M. E. savā 2005. gada 17. augusta paskaidrojumā un pieteikuma iesniedzēja norādītie liecinieki savos paziņojumos sprieda atšķirīgi, neattaisno to, ka tiek apšaubīts Valsts tiesu ekspertīžu biroja 2005. gada 17. februāra novērtējums, kur teikts, ka ārstēšana vajadzīga pieteikuma iesniedzēja veselības dēļ.

Valsts tiesu ekspertīžu birojs neuzskatīja, ka, neveicot ārstēšanu, pieteikuma iesniedzēja būtiski apdraudētu citu cilvēku drošību. Tomēr tas secināja, ka citu cilvēku veselība varētu tikt nopietni apdraudēta. Jāņem vērā, ka pieteikuma iesniedzēja varēja ietekmēt citas personas, jo, būdama pediatre, viņai ir attiecīgas iespējas. Viņa varētu citos cilvēkos radīt aizdomas, kurām nav reāla pamatojuma, tādējādi mudinot šos cilvēkus uz pārstēdzīgu, neatbilstīgu un pat noziedzīgu rīcību. Lai gan pieteikuma iesniedzēja ir pensijā, tas nemazina šādas ietekmes varbūtību. Tāpat šādas ietekmes varbūtību nenovērstu arī tas, ka pieteikuma iesniedzējai tiktu atņemta ārsta licence, jo minētā ietekme izpaužas psiholoģiski, kā arī notiek ārpus ārsta pieņemšanas telpām.

Medbrālis P., kas tika iecelts aprūpēt pieteikuma iesniedzēju, liecināja, ka pieteikuma iesniedzēja neapdraud citus cilvēkus. Lai gan savā liecinieka paziņojumā viņš runāja arī par to, vai pieteikuma iesniedzēja ir devusi citiem pacientiem bīstamus padomus, P. liecību var uzskatīt par vispārēju novērtējumu attiecībā uz personas bīstamību, piemēram, vardarbību vai tai līdzīgu izpausmi. To nevar teikt pieteikuma iesniedzējas gadījumā. Tieši pretēji, visi liecinieki vienprātīgi apliecināja, ka pieteikuma iesniedzēja cenšas darīt labu un palīdzēt citiem. Līdzīgus paziņojumus ir snieguši arī viņas ārstējošie ārsti. Tomēr minētais nodoms nemazina iespēju, ka personas rīcība varētu kaitēt citiem. Šajā lietā ir pietiekami daudz iemeslu uzskatīt, ka, neārstējot pieteikuma iesniedzēju, viņa var nopietni apdraudēt citu cilvēku veselību.

Citi garīgās veselības pakalpojumi nav piemēroti, ņemot vērā to, ka pieteikuma iesniedzēja noliedz savu slimību. Tāpēc var pieņemt, ka pieteikuma iesniedzēja izvairītos no ārstēšanas un atteiktos no pārbaudēm.

Secinājums

Pamatojoties uz lietas dokumentiem un mutvārdu procesā iegūto informāciju, augstākā administratīvā tiesa spriež, ka ir ticami un objektīvi pierādīts, ka laikā, kad Valsts tiesu ekspertīžu birojs izdeva lēmumu, pieteikuma iesniedzēja bija garīgi slima Likuma par garīgo veselību 8. iedaļas izpratnē. Garīgās slimības dēļ pieteikuma iesniedzēja bija jāārstē, un, neveicot ārstēšanu, viņas garīgās veselības stāvoklis ievērojami vājinātu vai nopietni apdraudētu viņas, kā arī citu cilvēku veselību. Citi garīgās veselības pakalpojumi nebūtu piemēroti. Tādējādi tika konstatēti apstākļi, kas mudina noteikt pieteikuma iesniedzējai piespiedu ārstēšanu slimnīcā. Valsts tiesu ekspertīžu biroja lēmums, ar ko tika noteikta ārstēšana, bija pamatots ar Likumu par garīgo veselību, un šis lēmums tika pieņemts tiesību aktos noteiktajā kārtībā. Lēmums nav nelikumīgs.”

Tiesvedība saistībā ar pirmo lēmumu turpināt piespiedu ārstēšanu

70. 2005. gada 22. jūlijā, pamatojoties uz pieteikuma iesniedzēju ārstējošā ārsta medicīnisko novērojumu ziņojumu, kā arī pieteikuma iesniedzējas slimības vēsturi, *Vanha Vaasa* slimnīcas galvenais ārsts nolēma turpināt viņas ārstēšanu. Tika norādīts, ka pieteikuma iesniedzēja *inter alia* kritizēja viņai slimnīcā nodrošināto ārstēšanu, kā arī bija centusies ietekmēt citu pacientu ārstēšanu, izmantojot savas ārstes zināšanas. Viņa citiem pacientiem bija devusi norādījumus par zāļu lietošanu, tostarp arī tad, kad viņai aizliedza to darīt. Uzskatīja, ka atvērtas aprūpes pasākumi nav piemēroti, jo pieteikuma iesniedzēja noliedza savu slimību un nebija motivēta ārstēties.

71. 2005. gada 22. jūlija lēmums tika iesniegts administratīvajā tiesā (*hallinto-oikeus, förvaltningsdomstolen*) apstiprinājuma saņemšanai. Pieteikuma iesniedzēja pārsūdzēja lēmumu tajā pašā tiesā, pieprasot mutvārdu procesu.

72. 2005. gada 31. oktobrī, saņemot *Vanha Vaasa* slimnīcas galvenā ārsta paziņojumu un pieteikuma iesniedzējas komentārus par to, administratīvā tiesa noraidīja pieteikuma iesniedzējas apelācijas sūdzību. Tā vērsa uzmanību uz to, ka ārstēšanās laikā pieteikuma iesniedzējas veselības stāvoklis bija uzlabojies un bija notikušas pārrunas par viņas iespējamo pārvešanu uz psihiatrisko slimnīcu viņas dzimtajā pilsētā. Tiesa norādīja, ka pieteikuma iesniedzējai nav tendences uz pašnāvību un tāpēc viņa neapdraud savu veselību, kā arī nav vardarbīga pret citiem. Viņa saprātīgi un pieklājīgi spēj pārrunāt ikdienišķus jautājumus, kamēr vien citi neapstrīd viņas uzskatus. Tomēr viņa joprojām noliedza savu slimību, pretojoties ārstēšanai un visu turpmāk piedāvāto medicīnisko pārbaužu veikšanai. Tā kā pieteikuma iesniedzēja noliedza slimību un nebija motivēta ārstēties, tiesa secināja, ka, atrodoties ārpus slimnīcas, viņa, visticamāk, pārtrauks ārstēšanos, kas būtiski saasinātu viņas slimību un apdraudētu viņas veselību. Tā kā viņas mānija bija saistīta ar viņas profesiju medicīnas jomā un pacientiem, neārstēšana varētu nopietni apdraudēt arī citu cilvēku veselību. Atsaucoties uz lietas izskatīšanu Augstākajā administratīvajā tiesā 2005. gada 4. oktobrī, administratīvā tiesa kā acīmredzami nevajadzīgu noraidīja pieteikuma iesniedzējas lūgumu rīkot mutvārdu procesu. Turklāt tiesa uzskatīja, ka galveno jautājumu — vai pieteikuma iesniedzējas stāvoklis bija uzlabojies tiktāl, ka vairs nebija iemesla piespiedu ārstēšanai — var pareizi izvērtēt, pamatojoties tikai uz lietas materiāliem.

73. Pieteikuma iesniedzēja Augstākajā administratīvajā tiesā iesniedza jaunu apelācijas sūdzību, *inter alia* atsaucoties uz Dr. K. A. 2002. gada 30. decembra medicīnisko atzinumu, Dr. E. P. 2005. gada 5. oktobra medicīnisko atzinumu, kā arī Dr. M.-P. H. 2005. gada 25. oktobra un 21. decembra medicīnisko atzinumu.

74. 2006. gada 16. maijā Augstākā administratīvā tiesa, saņemot jaunu paziņojumu no *Vanha Vaasa* slimnīcas galvenā ārsta, kā arī pieteikuma iesniedzējas komentārus par to, apstiprināja zemākās instances tiesas lēmumu, galvenokārt izmantojot tos pašus apsvērumus. Tā noraidīja pieteikuma iesniedzējas lūgumu rīkot mutvārdu procesu, uzskatot, ka mutiski pierādījumi par apstākļiem, kas bija spēkā pēc apstrīdētā 2005. gada 22. jūlija lēmuma pieņemšanas, nav svarīgi.

Tiesvedība saistībā ar otro lēmumu turpināt piespiedu ārstēšanu

75. Pamatojoties uz cita slimnīcas ārsta medicīnisko novērojumu ziņojumu, 2006. gada 20. janvārī *Vanha Vaasa* slimnīcas galvenais ārsts pieņēma atkārtotu lēmumu turpināt pieteikuma iesniedzējas piespiedu ārstēšanu. Tika norādīts, ka pieteikuma iesniedzējas stāvoklis ir uzlabojies un patlaban viņa sadarbojas ar slimnīcas personālu. Lai gan viņas realitātes izpratne joprojām bija neapmierinoša, ciktāl tas attiecās uz viņai izvirzīto kriminālsūdzību, viņa tomēr spēja šo lietu pārrunāt saprātīgi un nesatraucoties. Viņu vairs neuzskatīja par sev vai citiem bīstamu, un uzskatīja, ka ir pamatoti plānot viņas pārvietošanu ambulatorajā aprūpē.

76. Lēmumu iesniedza administratīvajā tiesā apstiprinājuma saņemšanai. Pieteikuma iesniedzēja pārsūdzēja arī šo lēmumu.

77. 2006. gada 20. aprīlī pēc mutvārdu procesa administratīvā tiesa secināja, ka pieteikuma iesniedzējai joprojām ir psihotiska mānija un viņas slimība ir hroniska. Tiesa uzskatīja, ka, pārtraucot ārstēšanu, viņas slimība būtiski saasinātos. Tiesa ņēma vērā arī pieteikuma iesniedzējas veselības stāvokļa manāmo uzlabošanos, kas radīja iespēju plānot pakāpenisku viņas pārvietošanu uz ambulatorajā aprūpē. Tika norādīts, ka zāļu injicēšana pieteikuma iesniedzējai tika pārtraukta janvāra sākumā. Tiesa uzskatīja, ka drošības apsvērumu dēļ

iedarbība, kas rodas, pārtraucot lietot zāles, ir jānovēro slimnīcā, un tāpēc tajā brīdī citi aprūpes veidi bija nepiemēroti.

78. Nav zināms, vai pieteikuma iesniedzēja Augstākajā administratīvajā tiesā iesniedza vēl kādu apelācijas sūdzību.

Citi pasākumi, ko pieteikuma iesniedzēja veica saistībā ar piespiedu ārstēšanu

79. Atrodies *Vanha Vaasa* slimnīcā, pieteikuma iesniedzēja vērsās ar protestu Valsts tiesu ekspertīžu birojā, kas savā 2005. gada 15. jūlija vēstulē norādīja, ka ir sāka izmeklēšana, kurā pārbauda pieteikuma iesniedzējas ārstēšanā iesaistīto medicīnas darbinieku rīcību. Tomēr birojs nebija pilnvarots uzraudzīt veselības aprūpes iestādes. Tas informēja pieteikuma iesniedzēju, ka tādas pilnvaras ir attiecīgās lēnes pārvaldes (*lääninhallitus, länsstyrelse*) sociālo un veselības aprūpes lietu departamentam. Tāpat Valsts tiesu ekspertīžu birojā nav tiesību iejaukties attiecībā uz ārstniecības līdzekļu noteikšanu, un tas nevar izdot rīkojumu par ārstēšanas pārtraukšanu. Tomēr tas retrospektīvi var vērtēt ārsta profesionālās rīcības atbilstību.

80. No 2005. gada janvāra līdz jūlijam pieteikuma iesniedzēja Valsts tiesu ekspertīžu birojā iesniedza virkni citu sūdzību, *inter alia* par viņai veikto psihiatrisko pārbaudi un ārstēšanu *Vanha Vaasa* slimnīcā. 2007. gada 12. janvārī Valsts tiesu ekspertīžu birojs pieņēma lēmumu par šīm sūdzībām. Tas atsaucās uz augstākās administratīvās tiesas 2005. gada 13. oktobra spriedumu, secinot, ka pieteikuma iesniedzējas ieslodzītā piespiedu ārstēšanas dēļ ir bijusi pamatota. Būtībā tika norādīts, ka murgu primārā pazīme, kas dažkārt ir tikai simptoms, ir kļūdainas uzskats, par ko pacients ir pārliecināts un kas ietekmē tā rīcību. Maldīgi ir pastāvīgi, skaidri un sistemātiski, turklāt var būt ļoti stabili un nelokāmi. Pacientiem, kam ir murgi, nereti nav nekādu citu anomālas rīcības pazīmju. Īpašs mānijas veids ir tā dēvētā "īdzīgā mānija", kas izpaužas kā nemitīgas sūdzības un tiesvedības ierosināšana, prasot novērst nepilnības, ko nolūkā atgūt indivīda ievainoto pašcieņu virza psihotiska uztvere. Murgus ārstē ar konsultatīvo terapiju un antipsihotiskiem medikamentiem. Nevēlēšanās ārstēties, kā arī neatbilstīga reakcija uz ārstēšanu nopietni apdraud sekmīgu ārstēšanas iznākumu. Jautājumā par pieteikuma iesniedzējas ārstēšanu, īpaši zāļu došanu piespiedu kārtā, Valsts tiesu ekspertīžu birojs nevarēja konstatēt piemērotai un vispārpieņemtai medicīnas praksei neatbilstīgu rīcību, tāpēc pieteikuma iesniedzējas iebildumus varēja uzskatīt par kļūdainiem. Lēmums nebija pārsūdzams.

81. Savās 2005. gada 8., 11., 25. un 26. jūlija vēstulēs aizstāve H. M. pieteikuma iesniedzējas vārdā vērsās pie tieslietu ministra, lūdzot viņu rīkoties attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas piespiedu ārstēšanu. Ņemot vērā noteikumus par pienākumu sadali starp tieslietu ministru un parlamentāro tiesībsargu, minētās vēstules tika pārsūtītas tiesībsargam. 2005. gada 27. septembra vēstulē aizstāve H. M. tika informēta par tiesībsarga lēmumu neizskatīt šo lietu, jo to jau izskata citās iestādēs, proti, Augstākajā administratīvajā tiesā, Valsts tiesu ekspertīžu birojā, kā arī policijā.

82. Pieteikuma iesniedzēja vērsās policijā ar sūdzību par trim *Vanha Vaasa* slimnīcas ārstiem, apsūdzot viņus *inter alia* smagā brīvības atņemšanas pārkāpumā. 2006. gada 27. janvārī, saņemot rakstisku paziņojumu no Valsts tiesu ekspertīžu biroja, policija secināja, ka pārkāpuma nav, un lietu slēdza.

83. Pieteikuma iesniedzēja vērsās ar protestu arī lēnes pārvaldē, kas nosūtīja reģiona amatpersonu medicīnas jomā un veselības aprūpes inspektoru uz *Vanha Vaasa* slimnīcu, lai

izjautātu pieteikuma iesniedzēju un viņas ārstēšanā iesaistīto slimnīcas personālu. Reģiona amatpersona medicīnas jomā tikās arī ar pieteikuma iesniedzējas pārstāvi. Turklāt viņš iepazinās ar pieteikuma iesniedzējas slimības vēsturi un citiem ar lietu saistītajiem dokumentiem, kā arī saņēma slimnīcas personāla rakstiskus paziņojumus un pieteikuma iesniedzējas piezīmes par šiem paziņojumiem. Savā 2006. gada 26. jūnija lēmumā lēnes pārvalde norādīja, ka pieteikuma iesniedzējas sūdzības jau iepriekš ir rūpīgi pārbaudītas Valsts tiesu ekspertīžu birojā, un nekādi noteikumu pārkāpumi nav konstatēti. Ņemot vērā veikto lietas pārbaudi, lēnes pārvalde neuzskata, ka ir iemesls īstenot papildu pasākumus. Lēmums nebija pārsūdzams.

Aizbildņa iecelšana krimināltiesvedībā

84. Tiesu psihiatrijas padome savā 2005. gada 17. februāra lēmumā secināja, ka pieteikuma iesniedzējas psihiskās slimības dēļ viņas spējas pārstāvēt savas intereses krimināltiesvedībā ir mazinājušās, tāpēc viņai ir nepieciešams aizbildnis. Pieteikuma iesniedzēja to apstrīdēja, norādot, ka nav slima.

85. Atsaucoties uz minēto Valsts tiesu ekspertīžu biroja paziņojumu, apgabaltiesa 2005. gada 23. februārī nosūtīja pieteikuma iesniedzējai vēstuli, informējot, ka saskaņā ar Procesuālā kodeksa 12. nodaļas 4.a pantu tā ir nolēmusi iecelt viņai aizbildni notiekošajā tiesvedībā. Tika norādīts, ka advokāts M. S., ko uzskatīja par atbilstīgu personu šā pienākuma izpildei, tam ir piekritis. Pieteikuma iesniedzēja līdz 2005. gada 3. martam varēja paust savu viedokli šajā jautājumā. Viņu informēja arī par to, ka tiesa 2005. gada 14. martā rīkos vēl vienu mutvārdu procesu un viņas klātbūtne attiecīgajā tiesas sēdē nav obligāta.

86. Pieteikuma iesniedzēja, sīkāk nepaskaidrojot iemeslus, 2005. gada 24. februāra vēstulē iebilda pret aizbildņa iecelšanu. Viņa pieprasīja, lai visi lietas dokumenti tiktu nosūtīti pa faksu J. R., savukārt viņai — ar pasta starpniecību.

87. 2005. gada 2. martā par pieteikuma iesniedzējas aizbildni apgabaltiesa iecēla valsts nodrošināto aizstāvi M. S. Lēmumā tika norādīts, ka pieteikuma iesniedzēja iebilst pret aizbildņa iecelšanu.

88. 2005. gada 20. jūnijā apelācijas tiesa noraidīja pieteikuma iesniedzējas parakstītu apelācijas sūdzību, norādot, ka pēc Valsts tiesu ekspertīžu biroja ieskatiem pieteikuma iesniedzējai viņas garīgās veselības dēļ bija nepieciešams aizbildnis. Tiesai nebija iemesla uzskatīt citādi. Tiesa arī nerīkoja mutvārdu procesu, ko prasīja pieteikuma iesniedzēja. Tiesa neizskatīja J. R. parakstītu apelācijas rakstu, jo viņš neatbilda Procesuālā kodeksa 15. nodaļas 2. panta 1. punktā izklāstītajām prasībām. Tāpat tiesa neizskatīja apelācijas sūdzību, ko iesniedza pieteikuma iesniedzējas meita, jo viņa nebija informējusi par savu nodomu iesniegt apelāciju, kā norādīts minētā kodeksa 25. nodaļas 5. panta 1. punktā.

89. Pieteikuma iesniedzēja, ko pārstāvēja aizstāve H. M., lūdza atļauju iesniegt apelāciju, pieprasot lietas izskatīšanu mutvārdu procesā. Viņa norādīja, ka M. S., kuru viņa nekad nebija satikusi, nerīkojās viņas labākajās interesēs. Piemēram, viņš nebija lūdzis lietas izskatīšanu mutvārdu procesā, lai gan pieteikuma iesniedzēja bija lūgusi viņam šādu prasību iesniegt. Tāpat viņš nebija apstrīdējis psihiatriskās pārbaudes pareizību. Vēl pieteikuma iesniedzēja norādīja, ka viņas veselība ir laba un viņai nav nepieciešams aizbildnis.

90. 2005. gada 30. septembrī Augstākā tiesa noraidīja prasību par apelācijas iesniegšanu.

Krimināltiesvedības turpinājums

91. 2005. gada 10. martā pieteikuma iesniedzēja apgabaltiesā iesniedza sarakstu ar astoņpadsmit liecinieku vārdiem, kurus, viņasprāt, tiesā bija jānopratina *inter alia* par 2000. gada decembra notikumiem, kā arī par iespējamo smago brīvības atņemšanas pārkāpumu. Tāpat viņa lūdza, lai Dr. H. L. un Dr. M.-P. H. uzklausā kā medicīnas ekspertus. Vēl viņa minēja vairākus dokumentus, kas iesniedzami kā rakstisks pierādījums.

92. 2005. gada 14. martā apgabaltiesa noturēja pēdējo tiesas sēdi krimināllietā. Pieteikuma iesniedzēja ieradās tiesas namā, tomēr devās prom pirms tiesas sēdes sākuma. Viņa apgalvoja, ka tā rīkojusies, jo no telpām ar varu izvests J. R., ko, viņasprāt, vajadzēja nopratināt kā liecinieku.

93. Apgabaltiesa turpināja tiesas sēdi, kurā pieteikuma iesniedzēju pārstāvēja viņas aizbildnis M. S. Aizbildnis neapstrīdēja pareizību medicīniskajam atzinumam par pieteikuma iesniedzējas psihiatrisko pārbaudi. Tāpat viņš neminēja pārējos medicīniskos atzinumus par pieteikuma iesniedzējas garīgo veselību. Viņš aizstāvēja pieteikuma iesniedzēju, apgalvojot, ka viņa, būdama ārste, ir uzskatāma tikai par līdzekli, kas izmantots pārkāpuma izdarīšanai. Viņš neuzskatīja, ka būtu jānopratina liecinieki.

94. Savā 2005. gada 8. aprīļa atzinumā apgabaltiesa secināja, ka V. māte ir atbildīga par smagu pārkāpumu, kas saistīts ar personas brīvības atņemšanu laikā no 2000. gada 16. decembra līdz 2001. gada 22. aprīlim. Tika atzīts, ka pieteikuma iesniedzēja ir atbildīga par palīdzības sniegšanu un V. mātes atbalstīšanu šajā pārkāpumā, kas tika izdarīts laikā no 2000. gada 26. decembra līdz 2001. gada 22. aprīlim. Tā kā viņas nebija atbildīgas par savu rīcību attiecīgajā laikā, tiesa nepasludināja spriedumu. Tomēr tiesa piesprieda viņām atlīdzināt kaitējumu un segt tiesas izdevumus.

95. Attiecībā uz lietas faktiem tiesa norādīja, ka, sākot no 1995. gada un turpmāk, V. tika pārbaudīta, jo meitenes mātei bija aizdomas par meitenes seksuālu izmantošanu. Prokurors L. K. 1999. gada 19. aprīlī nolēma neizvirzīt apsūdzību tēvam, jo trūka pierādījumu tam, ka laikposmā no 1994. gada līdz 1996. gada martam ir izdarīts pārkāpums. 1998. gada 21. aprīlī prokurors M. P. atcēla apsūdzību pret citu personu, jo trūka pierādījumu tam, ka 1997. gada jūlijā ir izdarīts pārkāpums. 2001. gada 4. jūnijā prokurors L. K. atcēla apsūdzību pret tēvu, jo trūka pierādījumu tam, ka laikposmā no 1998. gada septembra līdz 2000. gada jūnijam ir izdarīts pārkāpums. 2000. gada jūnijā V. māte aizveda meitu uz universitātes slimnīcu pārbaudei. Veiktajās pārbaudēs viņas aizdomas par seksuālu izmantošanu netika apstiprinātas. 2000. gada 13. jūnijā mātes garīgās veselības problēmu dēļ meitene tika nodota valsts ārkārtas aprūpē un ievietota ģimeņu atbalsta centrā. 2000. gada jūlijā tika izdots parastajā kārtībā īstenojams rīkojums, ar ko nosaka aprūpi. Tikmēr 2000. gada 26. jūnijā māte bez atļaujas aizveda meitu no centra; vēlāk tajā pašā dienā viņas atrada 100 km attālā pilsētā, un policija meiteni atveda atpakaļ uz centru. 2001. gada 3. aprīlī apelācijas tiesa iecēla tēvu par vienīgo aizbildni meitenei, kas ar māti varēja tikties trīs reizes nedēļā citas personas uzraudzībā.

96. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas rīcību tiesa atzīmēja, ka viņa ir sniegusi virkni atzinumu, kurus nevar uzskatīt par medicīniskiem atzinumiem. Viņa meitenes mātei ir palīdzējusi, galvenokārt ierosinot īstenot dažādus pasākumus. Pieteikuma iesniedzēja zināja, ka meitene ir valsts aprūpē, turklāt policija 2000. gada 18. decembrī bija viņu informējusi par meitenes pazušanu. Tiesa secināja, ka V. un viņas māte 2000. gada 26. decembrī bija apmeklējušas pieteikuma iesniedzēju. Pēc šā datuma pieteikuma iesniedzēja bija atradusi abām mājvietu, kā arī pārvadājusi viņas savā automašīnā. Pieteikuma iesniedzēja bija ļāvusi

pārsūtīt mātes pasta sūtījumus uz savu adresi. Tiesa norādīja, ka nebija pat aizdomu par to, ka pieteikuma iesniedzēja 2000. gada 16. decembrī būtu bijusi [A pilsētā].

97. Savā 2005. gada 12. aprīļa vēstulē M. S. informēja pieteikuma iesniedzēju, ka, būdams viņas aizbildnis, viņš ir paziņojis apgabaltiesai par pieteikuma iesniedzējas nodomu pārsūdzēt spriedumu. Viņš lūdza pieteikuma iesniedzējai savu atzinumu par spriedumu iesniegt rakstiski, kā arī informēja viņu, ka 2005. gada 26. aprīlī ieradīsies Vāsā, ja pieteikuma iesniedzēja vēlētos satikt viņu personīgi. Šķiet, ka tikšanās nenotika.

98. Pēc tam M. S. pieteikuma iesniedzējas vārdā iesniedza apelācijas sūdzību, apgalvojot, ka apsūdzības ir jāatceļ, pamatojoties uz iepriekšēja nodoma trūkumu. Būdamā ārste, pieteikuma iesniedzēja bija vēlējusies aizsargāt māti un bērnu, jo bija stingri pārliecināta, ka meitene ir tikusi seksuāli izmantota. Aizbildnis uzskatīja, ka apelācijas tiesa lietu var izskatīt rakstiskajā procesā. 2005. gada 9. maijā M. S. nosūtīja apelācijas paziņojuma kopiju informācijai pieteikuma iesniedzējai, norādot, ka būtībā šis dokuments atbilst iepriekš 2005. gada 2. maijā nosūtītajam projektam. Tāpat viņš norādīja, ka pieteikuma iesniedzēja nebija komentējusi šo projektu.

99. Savā apelācijas rakstā pieteikuma iesniedzēja lūdza rīkot mutvārdu procesu, kurā viņa vēlējās, lai tiesa nopratinātu tos pašus astoņpadsmit lieciniekus, kurus bija lūgusi nopratināt apgabaltiesas sēdē. Viņa apšaubīja arī prokurora motīvus apsūdzības izvirzīšanai par pastiprināta smaguma noziegumu. Pieteikuma iesniedzēja bija ieguvusi viņa tiesvedības piezīmju kopiju, kur bija netieši pateikts, ka psihiatriskā pārbaude ir vienīgais ārstēšanas līdzeklis, kas savukārt ir vienīgais veids, kā apturēt tēva un bērna terorizēšanu un tiesiskuma ļaunprātīgu izmantošanu. Vēlāk pieteikuma iesniedzēja apelācijas tiesā iesniedza vairākus papildu dokumentus.

100. 2005. gada 31. augustā, atsaucoties uz Procesuālā kodeksa 26. nodaļas 14. panta 2. punkta 4. apakšpunktu, apelācijas tiesa noraidīja pieteikuma iesniedzējas prasību rīkot mutvārdu procesu, norādot, ka tas nepārprotami nav vajadzīgs. Attiecībā uz prasības priekšmetu tiesa apstiprināja zemākās instances tiesas spriedumu, neuzskatot, ka būtu iemesls no tā atkāpties. Saskaņā ar Kodeksa 25. nodaļas 12. panta 2. punktu tiesa noraidīja pieteikuma iesniedzējas novēloto iebildumu, nepārbaudot tajā minētos faktus.

101. Pieteikuma iesniedzēja, kuru pārstāvēja viņas izvēlēta advokāte, H. M., prasīja atļauju iesniegt apelāciju.

102. 2006. gada 14. februārī augstākā tiesa noraidīja prasību par apelācijas iesniegšanu.

Ierobežojumi attiecībā uz darbu medicīnā

103. 2005. gada 24. oktobrī Valsts tiesu ekspertīžu birojs pieņēma lēmumu, ka ir jāpārbauda pieteikuma iesniedzējas veselības stāvoklis, kā arī spēja strādāt ārsta profesijā.

104. Ar pagaidu lēmumu 2006. gada 17. martā, Valsts tiesu ekspertīžu birojs 2006. gadā aizliedza pieteikuma iesniedzējai strādāt viņas profesijā.

105. Pieteikuma iesniedzēju no 2006. gada 6. septembra līdz 6. oktobrim pārbaudīja Helsinku universitātes slimnīcas psihiatriskās klīnikas atklātā nodaļā.

106. Vēlākajā 2006. gada 10. oktobra medicīniskajā atzinumā netika minēti nekādi īpaši psihiski traucējumi, kas būtu novēroti pieteikuma iesniedzējai. Tomēr tika norādīts, ka pilnīgu pārbaudi nevarēja veikt, jo pieteikuma iesniedzēja atteicās iesniegt savas *Vanha Vaasa* slimnīcas slimības vēstures dokumentus. Tika uzskatīts, ka konkrētie murgi negatīvi ietekmētu viņas spēju rīkoties kā zinošai ekspertei seksuālās izmantošanas gadījumos. Tāpēc viņai galvenokārt jāpievēršas vispārīgajai pediatrijai.

107. 2007. gada 29. janvārī Valsts tiesu ekspertīžu birojs atsauca savu 2006. gada 17. marta lēmumu, tomēr noteica, ka pieteikuma iesniedzēja savā privātp praksē nedrīkst ārstēt tādus bērnus, kas, iespējams, tikuši ļaunprātīgi izmantoti. Pieteikuma iesniedzēja lēmumu pārsūdzēja administratīvajā tiesā un augstākajā administratīvajā tiesā. Šīs pārsūdzības tika noraidītas attiecīgi 2008. gada 24. septembrī un 2009. gada 24. augustā.

108. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka savā ārsta kabinetā atkal pieņem pacientus.

II. ATTIECĪGĀS VALSTS TIESĪBU AKTI

Pamattiesības

109. Somijas konstitūcijas (*Suomen perustuslaki, Finlands grundlag*; Likums Nr. 731/1999) attiecīgajās daļās noteikts:

“7. iedaļa. *Tiesības uz dzīvību, personas brīvību un integritāti*

Ikvienam ir tiesības uz dzīvību, personas brīvību, integritāti un drošību.

Nevienu nenotiesā uz nāvi, nespīdzina vai pret to neizturas veidā, kas pārkāpj cilvēka cieņu.

Personas integritāti nenoniecina, nedz arī patvaļīgi bez iemesla, kas minēts tiesību aktā, atņem personas brīvību. Sodu, kas ietver brīvības atņemšanu, var noteikt vienīgi tiesa. Citu brīvības atņemšanas gadījumu likumību izskata tiesā. To personu tiesības, kuru brīvība ir atņemta, tiek garantēts tiesību aktā [...].

10. iedaļa. *Tiesības uz privāto dzīvi*

Ikviena privāto dzīvi un godu, kā arī mājas svētumu garantē [...].”

Kriminālatbildības trūkums un psihiatriskā pārbaude

110. Krimināllikuma (*rikoslaki, strafflagen*, Likums Nr. 515/2003) 3. nodaļas 4. panta 1. un 2. punktā noteikts:

“Lai iestātos kriminālatbildība, likumpārkāpējam pārkāpuma izdarīšanas brīdī jābūt vismaz piecpadsmit gadus vecam un krimināli atbildīgam.

Likumpārkāpējs nav krimināli atbildīgs, ja pārkāpuma izdarīšanas brīdī psihiskas slimības, smagas plānprātības, smagu garīgu traucējumu vai nopietnu apziņas traucējumu dēļ persona nav spējīga saprast savas rīcības faktisko būtību vai pretlikumību vai šā iemesla dēļ personas spējas kontrolēt savu uzvedību ir noteikti vājinātas (kriminālatbildības trūkums).”

111. Attiecīgajā laikposmā Procesuālā kodeksa (*oikeudenkäymiskaari, Rättegångs Balk*, Likums Nr. 571/1948) 17. nodaļas 45. pantā bija noteikts:

“Nepieciešamības gadījumā tiesa var izdot rīkojumu par apsūdzētas personas psihiatrisko pārbaudi. Šādu pārbaudi nevar noteikt pretēji apsūdzētā gribai, izņemot gadījumos, kad apsūdzētais ir aizturēts un gaida tiesas sēdi vai ir apsūdzēts pārkāpumos, kas sodāmi ar vairāk nekā viena gada cietumsodu. (494/1969)

Psihiatriskai pārbaudei un ievietošanai psihiatriskās ārstniecības iestādē nolūkā veikt šādu pārbaudi piemēro atsevišķus noteikumus.”

112. Šo noteikumu grozīja ar Likumu Nr. 244/2006, kas stājās spēkā 2006. gada 1. oktobrī. Saskaņā ar grozīto noteikumu apsūdzētas personas psihiatrisko pārbaudi var noteikt, ja tiesa ar pagaidu spriedumu ir atzinusi apsūdzētā vainu pārkāpumā; tad šāda pārbaude ir pamatota, un apsūdzētais piekrīt pārbaudei vai tiek aizturēts un gaida tiesas sēdi, vai ir apsūdzēts pārkāpumā, par ko soda ar vairāk nekā viena gada cietumsodu. Pēc prokurora, apsūdzētā vai tā aizbildņa lūguma tiesa var izdot rīkojumu par psihiatriskās pārbaudes veikšanu agrāk, pirmstiesas periodā vai pirms galvenās tiesas sēdes, ja apsūdzētais ir atzinis savu vainu pārkāpumā vai ir citādi skaidrs, ka šāda pārbaude ir nepieciešama.

Likums par garīgo veselību

113. Attiecīgajā laikā spēkā esošajā Likuma par garīgo veselību (*mielenterveyslaki, mentalvårdslagen*, Likums Nr. 1116/1990) redakcijā noteikts:

“1. nodaļa.

... 2. iedaļa. *Vadība un uzraudzība*

[..] Katrā lēnē par darba plānošanu, vadību un uzraudzību garīgās veselības jomā atbild lēnes pārvalde. Lēnes pārvalde īpaši uzrauga pašnoteikšanās tiesību ierobežojumu izmantošanu, kā minēts akta 4.(a) nodaļā. (1423/2001) [..]

6. iedaļa. *Ārstēšana valsts psihiatriskajās slimnīcās*

Psihiatrisko pārbaudi, kas minēta 15. iedaļā, veic valsts psihiatriskajās slimnīcās. Pēc apgabala slimnīcas ieteikuma valsts psihiatriskajā slimnīcā ievieto personas, kuras ir psihiski slimas, kurām ir citi psihiski traucējumi vai kuru ārstēšana ir īpaši bīstama vai sarežģīta.

Pēc apgabala slimnīcas ieteikuma valsts psihiatriskajā slimnīcā var ievietot arī tās personas, kuras nav psihiski slimas vai kurām nav citu psihisku traucējumu, kas minēti 1. apakšiedaļā, ja apgabala slimnīcā nav iespējams nodrošināt piemērotu ārstēšanu.

Kā minēts 17. iedaļā, Valsts tiesu ekspertīžu birojs pieņem lēmumu par tādas personas ievietošanu valsts psihiatriskajā slimnīcā, kura ir apsūdzēta noziegumā vai kuras soda izpilde ir apturēta šīs personas psihiskā stāvokļa dēļ. Citos gadījumos lēmumus par pacientu uzņemšanu valsts psihiatriskajā slimnīcā, par ārstēšanas pārtraukšanu un pacienta izrakstīšanu no slimnīcas pieņem valsts psihiatriskās slimnīcas galvenais ārsts. (1504/1999)

[..] 2. nodaļa.

8. iedaļa. *Obligātas ārstēšanas kritēriji*

Personai var noteikt ārstēšanos psihiatriskajā slimnīcā pret viņas gribu tikai tad, 1) ja personai diagnosticēta psihiska slimība; 2) ja persona ir jāārstē saistībā ar psihisku slimību, kura neārstēšanas gadījumā var ievērojami saasināties vai nopietni apdraudēt personas veselību vai drošību vai citu personu veselību vai drošību; un 3) ja citi psihiskās veselības pakalpojumi nav piemērojami vai ir nepiemēroti.

3. nodaļa.

15. iedaļa. *Ievietošana slimnīcā psihiatriskās pārbaudes veikšanai*

Ja tiesa kādai apsūdzētai personai nosaka veikt psihiatrisko pārbaudi saskaņā ar Procesuālā kodeksa 17. nodaļas 45. pantu, pārkāpumā apsūdzēto personu var ievietot slimnīcā psihiatriskās pārbaudes veikšanai, kā arī aizturēt pret tās gribu, nepārkāpjot šā akta 2. nodaļā minētos noteikumus.

16. iedaļa (1986/1992). *Psihiatriskā pārbaude*

Kad tiesa apsūdzētai personai ir noteikusi psihiatrisko pārbaudi, tiesa nekavējoties nosūta saistošos dokumentus Valsts tiesu ekspertīžu birojam. Valsts tiesu ekspertīžu birojs lemj par psihiatriskās pārbaudes vietu, bet, ja pārbaude veicama ārpus slimnīcas, birojs nosaka personas, kas veiks šo pārbaudi.

Psihiatrisko pārbaudi pabeidz ne vēlāk kā divus mēnešus pēc tās sākuma, un paziņojumu par pārkāpumā apsūdzētās personas psihisko stāvokli nosūta Valsts tiesu ekspertīžu birojam. Ja ir pamatots iemesls, Valsts tiesu ekspertīžu birojs var pagarināt pārbaudes periodu par vēl diviem mēnešiem, bet ne vairāk.

Pēc minētā paziņojuma saņemšanas, Valsts tiesu ekspertīžu birojs nosūta tiesai savu atzinumu par pārkāpumos apsūdzētās personas psihisko stāvokli.

17. iedaļa. *Piespiedu ārstēšana pēc psihiatriskās pārbaudes*

Ja pēc psihiatriskās pārbaudes tiek apstiprināti nosacījumi pārkāpumā apsūdzētas personas ārstēšanai pret tās gribu, Valsts tiesu ekspertīžu birojs izdod rīkojumu personas ārstēšanai pret tās gribu. (1086/1992)

Pamatojoties uz Valsts tiesu ekspertīžu biroja lēmumu, personu ārstēšanai pret tās gribu var aizturēt ne ilgāk kā sešus mēnešus. Pirms šā perioda beigām tiek sagatavots pacienta novērošanas ziņojums, kur norāda, vai joprojām ir spēkā apstākļi, kas nosaka personas ārstēšanu pret tās gribu. Lēmumu par ārstēšanas turpināšanu [par psihiatrisko aprūpi atbildīgais galvenais ārsts vai cits ārsts, kas pilda galvenā ārsta pienākumus un, vēlams, specializējas psihiatrijā, ja galvenais ārsts nav tiesīgs pieņemt tādu lēmumu vai nav uz vietas] sagatavo rakstiski pirms sešu mēnešu ilgās ārstēšanas. Lēmumu par ārstēšanas turpināšanu nekavējoties paziņo pacientam un iesniedz apstiprināšanai [tiesā], un [tiesa] novērtē, vai joprojām pastāv apstākļi, kuru dēļ noteikta pacienta ārstēšana pret tā gribu. Arī par lēmumu pārtraukt ārstēšanu nekavējoties informē pacientu, un šo lēmumu iesniedz Valsts tiesu ekspertīžu birojam apstiprināšanai. Valsts tiesu ekspertīžu birojs apstiprina lēmumu par ārstēšanas pārtraukšanu vai, ja apstākļi pacienta ārstēšanai pret tā gribu joprojām pastāv, izdod rīkojumu par pacienta ārstēšanu. (1504/1994)

Pamatojoties uz lēmumu par ārstēšanas turpināšanu, pacientu var aizturēt ārstēšanai pret tā gribu ne ilgāk kā sešus mēnešus. Ja šā perioda beigās šķiet, ka ārstēšana ir joprojām nepieciešama, veic pasākumus saskaņā ar 2. apakšiedaļu (1504/1994).

Ja ārstējot personu, kurai ir noteikta obligātā ārstēšana, tiek konstatēts, ka apstākļi, kuru dēļ pacientam noteica ārstēšanu pret tā gribu, vairs nepastāv, veic pasākumus saskaņā ar 2. apakšiedaļu. (1504/1994)

17.a iedaļa (383/1997). *Ārstēšana specializētā psihiatriskā slimnīcā*

Par noziegumā apsūdzētas personas piespiedu ārstēšanu lemj Valsts tiesu ekspertīžu birojs; personu ārstē slimnīcā, kurā ir attiecīgas iespējas un īpašas zināšanas, kas nepieciešamas pacienta ārstēšanai.

Ja mainās pacienta ārstēšanas vajadzības, 11. iedaļā minētais ārsts nekavējoties veic pasākumus pacienta pārvešanai uz slimnīcu, kas var nodrošināt pacientam nepieciešamo ārstēšanu.

Tomēr nepieciešamību ārstēt pacientu valsts psihiatriskajā slimnīcā novērtē sešu mēnešu laikā pēc ārstēšanās sākuma, un to dara sadarbībā ar tā apgabala slimnīcu, kuras teritorijā atrodas pacienta dzīvesvietas pašvaldība.

4.a nodaļa.

22.a iedaļa (1423/2001). *[...] pamattiesību ierobežošanai piemērojami vispārīgi noteikumi*

.... Pacienta pašnoteikšanās tiesības un pamattiesības var ierobežot, ievērojot šīs nodaļas noteikumus, tomēr tikai tiktāl, ciktāl tas nepieciešams, lai ārstētu slimību vai nodrošinātu personas drošību vai citu personu drošību, vai aizsargātu citas šajā nodaļā minētās intereses. Pasākumi veicami iespējami uzmanīgi un neaizskarot pacienta cieņu. Izvēloties un nosakot pašnoteikšanās tiesību ierobežojuma apmēru, īpašu uzmanību pievērš pacienta hospitalizācijas kritērijiem [...].

22.b iedaļa (1423/2001). *Psihiskas slimības ārstēšana*

Ciktāl iespējams, pacientu ārstē abpusēji vienojoties. Nodrošinot ārstēšanu, sagatavo ārstēšanas plānu.

Ārstējot pacientu ar psihisku slimību, vienīgie medicīniski pieņemamie pārbaudes un ārstēšanas paņēmieni ir tādi, kuru neizmantošana nopietni apdraudētu pacienta vai citu personu veselību vai drošību.

Pacienta ārstējošais ārsts neatkarīgi no pacienta vēlmēm lemj par ārstēšanu un veicamajām pārbaudēm. Tāpat ārstējošais ārsts lemj par pacienta turēšanu vai piesiešanu un par citiem līdzīgiem pasākumiem ārstēšanas periodā vai citiem īstermiņa ierobežojošiem pasākumiem, kas nepieciešami ārstēšanas nodrošināšanai.

5. nodaļa.

... 24. iedaļa (1504/1994). *Apelācijas iesniegšana*

Lēmumu par pacienta ārstēšanu vai tās turpināšanu pret pacienta gribu [Tiesā] var pārsūdzēt slimnīcas ārsts.

25. iedaļa. *Izpilde un izpildes pārtraukšana*

Lēmumu noteikt pacientam ārstēšanu pret tā gribu vai turpināt šādu ārstēšanu, atņemt privātās mantas vai ierobežot kontaktus īsteno nekavējoties neatkarīgi no tā, vai lēmums ir iesniegts citā iestādē apstiprināšanai vai tiek pārsūdzēts. (1423/2001)

Pēc lēmuma iesniegšanas apstiprināšanai citā iestādē vai apelācijas sūdzības iesniegšanas pret šādu lēmumu, attiecīgā iestāde vai apelācijas iestāde var aizliegt vai apturēt lēmuma izpildi.

26. iedaļa. *Tiesvedības steidzamība*

Iesniegumus vai apelācijas sūdzības saistībā ar pacienta ārstēšanu pret tā gribu, kā arī jautājumus par garīgās veselības pārbaudi izskata steidzamības kārtā.”

114. Saskaņā ar sagatavošanas dokumentiem, kas saistīti ar Likuma par garīgo veselību 22.b iedaļu (Valdības likumprojekts HE 113/2001 vp), uzskata, ka rīkojums par aprūpi, kas izdots psihiatrijas pacienta piespiedu hospitalizācijai, ietver automātisku atļauju ārstēt pacientu, pat pret viņa gribu. Lai gan pirms ārstēšanas ārsti var censties iegūt personas piekrišanu, ārstam nav pienākuma iegūt šādu piekrišanu rakstiski vai lūgt šādu piekrišanu no pacienta radniekiem vai aizbildņiem. Ja pacients atsakās piekrist ārstēšanai vai atsauc iepriekš dotu atļauju, šis noteikums pieļauj zāļu došanu piespiedu kārtā. Tas tiek darīts pacienta labā, lai nodrošinātu viņa konstitucionālās tiesības uz nepieciešamo aprūpi situācijā, kad savas slimības dēļ pacients pats nespēj pieņemt lēmumu par ārstēšanu.

Citi noteikumi par veselības aprūpi

115. Administratīvo tiesu likuma (*hallinto-oikeuslaki, lagen om förvaltningsdomstolarna*, Likums Nr. 1424/2001) 7.3. iedaļā noteikts, ka administratīvajās tiesās eksperti piedalās tādu jautājumu izskatīšanā un lēmumu pieņemšanā, kas saistīti ar piespiedu aprūpes noteikšanu vai piespiedu aprūpes turpināšanu Likumā par garīgo veselību minētai personai.

116. Attiecīgajā laikā spēkā esošās Likuma par veselības aprūpes speciālistiem (*laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä, lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården*, Likums Nr. 559/1994) redakcijas attiecīgajos noteikumos bija paredzēts:

[..] 15. iedaļa. *Saistības attiecībā uz profesionālo ētiku*

Veselības aprūpes speciālistu darba mērķis ir veicināt un uzturēt labu veselību, novērst slimību, ārstēt slimas personas un mazināt to ciešanas. Savā profesionālajā darbībā veselības aprūpes speciālistiem ir jāizmanto vispārpieņemtas, empīriski pamatotas metodes atbilstīgi savai kvalifikācijai, kas ir nemīdīgi jāpapildina. Ikvienu veselības aprūpes speciālista pienākums ir izvērtēt savas profesionālās darbības radītos ieguvumus un iespējamo kaitējumu pacientam.

24. iedaļa. *Vadība un uzraudzība*

Veselības aprūpes speciālistu vispārējo vadību nosaka Sociālo lietu un veselības ministrija.

Valsts tiesu ekspertīžu birojs atbild par veselības aprūpes speciālistu vadību un uzraudzību.

Lēnes robežās par veselības aprūpes speciālistu vadību un uzraudzību atbild lēnes pārvalde.”

Īpašas iestādes

117. Likumā par valsts tiesu ekspertīžu biroju (*asetus terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta, förordningen om rättskyddscentralen för hälsovården*, Likums Nr. 1121/1992 ar vēlākiem grozījumiem) *inter alia* ietverti noteikumi par šā biroja Tiesu psihiatrijas padomi. Dekrēta 12. pantā, kas grozīts ar Likumu Nr. 432/1997 un bija spēkā attiecīgajā brīdī, teikts, ka padome izskata jautājumus par pārkāpumā apsūdzētas personas garīgo stāvokli, jautājumus par šādas personas vai garīgās veselības stāvokļa dēļ nesodītas personas ārstēšanu psihiatriskajā slimnīcā un par šādas ārstēšanas pārtraukšanu un pieņem lēmumus minētajos jautājumos. Padomē ir priekšsēdētājs, kas ir Valsts tiesu ekspertīžu biroja amatpersona, un trīs citi locekļi. Viens no locekļiem ir tieslietu eksperts, savukārt divi citi — eksperti psihiatrijā, turklāt viens no šiem diviem ir arī pašvaldības veselības aprūpes dienestu pārstāvis.

118. 2010. gada 1. janvārī lēnes pārvaldes pārtrauca darbību, un to uzdevumus pārņēma vairākas citas iestādes. Pirms administratīvās reformas noteikumi, kas reglamentēja lēņu pārvalžu pienākumus, bija iekļauti 130 dažādos statūtos. Vispārīga informācija par pārvaldes uzdevumiem un pilnvarām atrodama valdības likumprojektā HE 154/2005 vp par *inter alia* konkrētiem grozījumiem Likumā par garīgo veselību. Atbilstīgi minētajam dokumentam lēņu pārvaldes nodrošināja vadību un uzraudzīja valsts psihiatriskās slimnīcas, kā arī virkni citu iestāžu un dienestu. Šie pienākumi tika pildīti, *inter alia* izplatot informāciju, veicot pārbaudes uz vietas un izskatot sūdzības. 2004. gadā 63 % gadījumu, kad lēnes pārvalde pieņēma lēmumu, īstenojot savas uzraudzības pilnvaras, tā nekonstatēja neatbilstību, kuras dēļ iestādei būtu jāveic pasākumi; 18 % izskatīto gadījumu uz attiecīgo jautājumu tika vērsta veselības aprūpes speciālistu uzmanība, savukārt brīdinājums tika izteikts 5 % gadījumu.

Juridiskā pārstāvība tiesā

119. Kriminālprocesa likuma (*laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, lagen om rättegång i brottmål*, Likums Nr. 689/1997) 2. nodaļas 1. iedaļā noteikts:

“Par pārkāpumu aizdomās turētai personai ir tiesības aizstāvēt sevi pirmstiesas izmeklēšanā un tiesas sēdē [..].

Tiesa pēc saviem ieskatiem iecel valsts nodrošināto aizstāvi, ja: 1) aizdomās turētā persona nespēj sevi aizstāvēt; 2) aizdomās turētā persona, kas nav sev nolīgusi valsts nodrošināto aizstāvi, ir jaunāka par 18 gadiem, izņemot gadījumus, kad ir skaidrs, ka sabiedriskais aizstāvis nav nepieciešams; 3) aizdomās turētās personas nolīgtais aizstāvis neatbilst valsts nodrošinātā aizstāvja kvalifikācijai vai nespēj aizstāvēt aizdomās turēto; vai 4) ir kāds cits īpašs iemesls šādai rīcībai.” (107/1998)

2. nodaļas 2. iedaļas 1. punktā noteikts:

“Personai, kura saskaņā ar 1. iedaļu ir iecelta par [..]valsts nodrošināto aizstāvi [..], ir jābūt valsts nodrošinātam juridiskajam pārstāvim vai advokātam. Ja piemērots sabiedriska juridiskais pārstāvis vai advokāts nav pieejams vai ir kāds cits īpašs iemesls, par valsts nodrošināto aizstāvi var iecelt citu personu, kurai ir [tieslietu maģistra]

grāds un kura likumīgi ir kvalificēta strādāt par aizstāvi. Ir jānodrošina iespēja personai, kas iecelta par valsts nodrošināto aizstāvi [...], izteikties par šo norīkojumu.” (260/2002)

120. Procesuālā kodeksa (Likums Nr. 444/1999) 12. nodaļas 4.a pantā noteikts:

“Ja slimības, psihiska traucējuma, sliktas veselības vai cita līdzīga iemesla dēļ tiesas puse nespēj aizsargāt savas intereses, tiesa, kurā lieta tiek izskatīta, pēc savas ierosmes tiesvedībā var pusei iecelt aizbildni. Šādam aizbildnim piemēro Likuma par aizbildnības pakalpojumiem noteikumus.

Ja tiesa nelemj citādi, ieceltais aizbildnis pilda pienākumus arī apelācijas instancē, kurā jautājums ir pārsūdzēts.”

121. Likuma par aizbildnības pakalpojumiem (*laki holhoustoimesta, lagen om förmyndarverksamhet*, Likums Nr. 442/1999) 5. iedaļā noteikts, ka par aizbildni var iecelt personu, kas piekrīt iecelšanai. Novērtējot piemērotību, cita starpā vērā ņem attiecīgās personas prasmes un pieredzi, kā arī paredzamā uzdevuma būtību un apmēru.

Lietas izskatīšana mutvārdu procesā un saistītie noteikumi

122. Procesuālā kodeksa (Likums Nr. 768/2002) 8. nodaļā izklāstīti noteikumi par kārtību, kādā apgabaltiesā izskatāmas lietas, kas pamatotas ar lūgumrakstu (*hakemusasia, ansökningsärendet*). Minētie noteikumi attiecas arī uz tādām lietām, kas pamatotas ar lūgumrakstu, kuras tiesa var izskatīt pēc pašas ierosmes (1. panta 2. punkts). Ar lūgumrakstu pamatotu lietu izskata tiesas palātā vai tiesas sēdē. Ja ir paredzēts nopratināt tiesas pusi, liecinieku vai citu personu, rīko tiesas sēdi. Tāpat tiesas sēdi rīko, ja tiesā izskatāmo jautājumu apstrīd un puse pieprasa lietas izskatīšanu vai ja tiesa uzskata, ka tas ir nepieciešams, lai varētu atrisināt attiecīgo jautājumu (3. pants). Ja tiesas pusei ir jārezervē iespēja tikt nopratinātai lietā, kas pamatota ar lūgumrakstu, tiesa aicina pusi iesniegt rakstisku paziņojumu (5. pants). Ar lūgumrakstu pamatotu lietu var izskatīt saistītā krimināltiesvedībā, ja tas ir iespējams, netraucējot tiesvedībai (9. panta 2. punkts).

123. Kodeksa 26. nodaļa reglamentē apelācijas procedūru apelācijas tiesā. Minētās nodaļas 14. pantā (Likums Nr. 165/1998) noteikts:

“Mutvārdu procesu apelācijas tiesā rīko, ja to pieprasa civillietas puse vai cietusī pusi, vai apsūdzētais krimināllietā.

Tomēr 1. apakšpunktā minēto iemeslu dēļ mutvārdu process nav nepieciešams, ja 1) civillietā, kur var panākt vienošanos, pretējā puse ir piekritusi apelācijas iesniedzēja lūgumam veikt izmaiņas; 2) krimināllietā tikai apelācijas iesniedzējs ir lūdzis rīkot pilnīgu uzklaušīšanu un apelācija ir iesniegta par spriedumu lietā; 3) persona, kas lūdz galveno lietas izskatīšanu, ir apmierināta ar apgabaltiesas lēmumu un lēmums netiek mainīts, kaitējot šai personai; 4) apelācijas sūdzība ir acīmredzami nepamatota; 5) lietā izskatāmais jautājums ir procedūras jautājums; vai 6) pilnīga lietas izskatīšana citu iemeslu dēļ ir acīmredzami nevajadzīga.

1. punktā minētie noteikumi, kā arī 2. punkta 1. apakšpunktā un 2. punkta 3.–6. apakšpunktā minētie noteikumi ir piemērojami, ciktāl tas ir atbilstīgi, arī gadījumos, kad tiek izskatīta apelācija, kas iesniegta ar lūgumrakstu pamatotā lietā.”

124. Saskaņā ar attiecīgo valdības likumprojektu (HE 33/1997 vp) Procesuālā kodeksa 26. nodaļas 14. panta 2. punkta 4. apakšpunktā minētais jēdziens “nepamatots” attiecas uz gadījumu, kad apelācijas sūdzībā minētos iemeslus nevar izmantot, lai īstenotu prasītās izmaiņas. Tāpat apelācijas sūdzība nav pamatota, ja tās iemesli neatbilst vispārzināmiem faktiem. Noteikumu var piemērot arī krimināllietās, kur apsūdzētais *inter alia* lūdz viņu attaisnot, pamatojoties uz faktiem, ko apsūdzētais sniegtu mutvārdu procesā, bet kas nevarētu

ietekmēt lēmumu lietā. Piemērojot šo noteikumu, pārkāpuma smagumu vai piespriesto sodu neņem vērā.

125. Kodeksa (Likums Nr. 165/1998) 26. nodaļas 15. panta 1. punktā noteikts:

“Ja lēmums lietā ir saistīts ar apgabaltiesā pieņemtas liecības ticamību vai apgabaltiesas secinājumiem tiesas pārbaudē, vai ar jaunu liecību, kas pieņemama apelācijas tiesā, apelācijas tiesa lietu izskata mutvārdu procesā neatkarīgi no tā, vai tas tiek lūgts. Tādā gadījumā apgabaltiesā pieņemtu pierādījumu pieņem no jauna, un pārbaudi veic vēlreiz mutvārdu procesā, izņemot gadījumus, kad kādi iemesli to kavē.”

126. Kriminālprocesa likuma 6. nodaļas 5. panta 2. punktā *inter alia* noteikts, ka tiesas uzdevums ir nodrošināt lietas saskaņotu un pareizu izskatīšanu. Tāpat tiesas uzdevums ir nodrošināt pienācīgu tiesvedības norisi, neizskatot neatbilstīgus jautājumus.

III. ZIŅOJUMI NO EIROPAS KOMITEJAS SPĪDZINĀŠANAS UN NECILVĒCĪGAS VAI PAZEMOJOŠAS RĪCĪBAS VAI SODA NOVĒRŠANAI (CPT)

8. vispārējais ziņojums [CPT/Inf (98) 12]

127. CPT ziņojuma 41. punktā izklāstīts jautājums par pacienta piekrišanu ārstēšanai psihiatriskajā slimnīcā. Tā teksts ir šāds:

“Pacientiem parasti jābūt tiesībām brīvprātīgi un apzināti piekrist ārstēšanai. Cilvēka uzņemšanu psihiatriskās ārstniecības iestādē piespiedu kārtā nevajadzētu uzskatīt par atļauju ārstēšanai bez viņa piekrišanas. Tāpēc ikvienam pieskaitāmajam pacientam neatkarīgi no tā, vai viņš tiek ārstēts brīvprātīgi vai piespiedu kārtā, jābūt tiesībām atteikties no ārstēšanas vai citas medicīniskas iejaukšanās. Jebkurai atkāpei no šā pamatprincipa jābūt iespējamai tikai tiesību aktos stingri noteiktos izņēmuma gadījumos.

Protams, piekrišanu ārstēšanai var uzskatīt par brīvprātīgu un apzinātu tikai tad, ja pacients to sniedzis, pamatojoties uz pilnīgu un precīzu informāciju par savu stāvokli un ierosināto ārstēšanu; piemēram, ja EKT tiek raksturota kā “miega terapija”, tad informācija par šo ārstēšanas veidu nav pilnīga un precīza. Tāpēc visiem pacientiem regulāri būtu jānodrošina atbilstīga informācija par viņu stāvokli un ierosināto ārstēšanu. Arī pēc ārstēšanas būtu jāsniedz būtiskā informācija (rezultāti u. c.).”

Somijas valsts psihiatrisko slimnīcu apmeklējumi

128. CPT apmeklēja Somiju no 2003. gada 7. līdz 17. septembrim, tostarp apmeklējot arī *Niuvanniemi* valsts psihiatrisko slimnīcu. Sava 2004. gada 14. jūnijā publicētā ziņojuma 144. punktā, CPT minēja:

“Ciktāl tas attiecas uz aizsardzības pasākumiem, noziegumos apsūdzētu personu psihiatriskās pārbaudes procedūras un šādu personu sākotnējā ievietošana kopumā atbilstīgā mērā garantēja neatkarību un objektivitāti, kā arī objektīvu medicīnisko ekspertīzi. Tomēr būtu jāizvērtē veids, kādā atjaunina rīkojumu par civilo un tiesu medicīniskajai ekspertīzei nosūtīto pacientu ārstēšanu. CPT uzskata, ka, periodiski pārskatot rīkojumu ārstēt pacientu psihiatriskajā slimnīcā pret viņa gribu, būtu nepieciešams neatkarīgs psihiatriskais atzinums, ko sniedz slimnīca, kurā pacients netiek ārstēts.”

129. Savā nākamajā vizītē Somijā, proti, laikā no 2008. gada 20. līdz 30. aprīlim, CPT *inter alia* apmeklēja *Vanha Vaasa* valsts psihiatrisko slimnīcu un citu psihiatriskās ārstniecības iestādi. CPT 2009. gada 20. janvāra ziņojumā *inter alia* bija šādas piebildes un ieteikumi:

“[...] 126. Abās iestādēs psihiatrisko medikamentu izmantošana šķita atbilstīga. *Vanha Vaasa* slimnīcā oficiālo daudzdisciplināro klīnisko pārbaūžu pašreizējais skaits (divas reizes gadā) nav pietiekams. Darbiniekiem, kas darbojas dažādās specialitātēs (psihietriem, medmāsām, psihologiem, darba terapijas speciālistiem, sociālajiem

darbiniekiem), vajadzētu biežāk tikties un pārrunāt katra pacienta stāvokli un progresu. *CPT* ierosina veikt pasākumus, ņemot vērā šīs piezīmes.

140. Psihiatrijas pacienta hospitalizācija piespiedu kārtā joprojām tiek uzskatīta par automātisku atļauju pacienta ārstēšanai bez viņa piekrišanas. Abās apmeklētajās psihiatriskajās iestādēs ārsti parasti centās iegūt pacientu *mutvārdu* piekrišanu ārstēšanai, tomēr nebija *rakstiska* pierādījuma, ka šāda apzināta piekrišana ir dota. Turklāt, pacientam atsakoties no ārstēšanas vai vēlāk atsaucot savu piekrišanu, ārēja neatkarīga psihiatriskā pārbaude netiek veikta, lai noskaidrotu, vai ir piemēroti nodrošināt ārstēšanu pret pacienta gribu. Pacienti nevar arī pārsūdzēt šādus lēmumus tiesā.

CPT ierosina *Vanha Vaasa* slimnīcā (kā arī citās psihiatriskajās slimnīcās Somijā) ieviest īpašu veidlapu, ar ko apstiprina apzinātu piekrišanu ārstēšanai un ko paraksta pacients un (ja pacients nav rīcībspējīgs) viņa likumīgais pārstāvis. Ir jāgroza attiecīgie tiesību akti, nosakot tajos prasību pēc ārēja psihiatriskā atzinuma visos gadījumos, kad pacients nepiekrīt iestādes ārstu ierosinātajai ārstēšanai; turklāt pacientiem ir jānodrošina iespēja lēmumu par piespiedu ārstēšanu pārsūdzēt tiesā.”

JURIDISKAIS PAMATOJUMS

I. KONVENCIJAS 5. PANTA IESPĒJAMAIS PĀRKĀPUMS SAISTĪBĀ AR PIESPIEDU IESLODZĪJUMU

130. Pieteikuma iesniedzēja sūdzējās, ka ir pārkāptas viņas tiesības uz brīvību, jo, sākot no 2005. gada 17. februāra, viņa bijusi nelikumīgi ieslodzīta psihiatriskajā slimnīcā, lai gan piespiedu ārstēšana viņai nebija nepieciešama. Tāpat viņa sūdzējās, ka nelikumīga bijusi arī viņas turēšana slimnīcā pirms minētā ieslodzījuma, lai veiktu psihiatrisku pārbaudi. Viņa minēja Konvencijas 5. pantu, kura attiecīgajās daļās teikts:

“1. Ikvienam cilvēkam ir tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību. Nevienam nedrīkst atņemt brīvību, izņemot sekojošos gadījumos un likumā noteiktā kārtībā: ...

b) ja kāda persona tiek likumīgi aizturēta vai apcietināta par nepakļaušanos likumīgam tiesas spriedumam, vai lai nodrošinātu jebkuru likumā paredzētu pienākumu izpildi; [...]

e) ja likumīgi tiek aizturētas personas ar nolūku aizkavēt infekcijas slimību izplatīšanos, vai garīgi slimas personas, alkoholiķi vai narkomāni, vai klaidoņi; [...]”

131. Valdība apstrīdēja argumentu par pieteikuma iesniedzējas piespiedu ieslodzījumu no 2005. gada 17. februāra. Attiecībā uz citiem laikposmiem valdības apsvērumi netika lūgti.

A. Pieņemamība

1. Pušu apsvērumi

a) Pieteikuma iesniedzēja

132. Pieteikuma iesniedzēja norādīja, ka bez pamatota iemesla tikusi turēta psihiatriskajā slimnīcā. Rīkojums veikt psihiatrisko pārbaudi netika izdots, lai noteiktu viņas psihisko stāvokli iespējamā pārkāpuma brīdī, kā noteikts likumā, bet gan lai ieslodzītu viņu saskaņā ar prokurora plānu. Norīkojot viņas psihiatrisko pārbaudi, kā arī apstiprinot šo rīkojumu, valsts tiesas nav ņēmušas vērā Dr. K. A. 2002. gada decembrī sagatavoto medicīnisko atzinumu, kurā skaidri apliecināts, ka šāda pārbaude nav nepieciešama, jo pieteikuma iesniedzēja nav slima.

133. Arī turpmākā ieslodzīšana piespiedu ārstēšanas dēļ ir bijusi nelikumīga un nevajadzīga. 2005. gada oktobrī Dr. K. A., Dr. E. P. un Dr. M.-P. H, kā arī 2006. gada oktobrī Helsinku universitātes slimnīcas ārsti apstiprināja, ka pieteikuma iesniedzējai nav psihisku traucējumu un ka piespiedu ārstēšana nav vajadzīga. Dr. A. K., kas bija veicis pieteikuma iesniedzējas psihiatrisko pārbaudi, pēc kuras viņa tika ievietota slimnīcā, savā spriedumā bija kļūdījies un nebija izpratis lietas apstākļus. Dr. A. K. ārsta pieredze nebija liela. Tiesu medicīnas psihiatra diplomu viņš bija ieguvis tikai 2004. gada 5. jūlijā — trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniedzējas izmeklēšanas. Turklāt pirms tika apstiprināts Dr. A. K. atzinums par nepieciešamību noteikt pieteikuma iesniedzējai piespiedu ārstēšanu, pati pieteikuma iesniedzēja Tiesu psihiatrijas padomē netika uzklausīta.

134. Līdz 2005. gadam pieteikuma iesniedzējai nebija iespēju panākt vēl vienu atzinumu. Šādu rīcību negatīvi vērtēja arī *CPT*. 2005. gada februārī Dr. M.-P. H piekrita izmeklēt pieteikuma iesniedzēju *Vanha Vaasa* slimnīcā, tomēr slimnīca to neļāva. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka viņai liegts tikt ar slimnīcā nestrādājošiem ārstiem tikai tādēļ, lai aizsargātu slimnīcas ārstus, kas bija uzstādījuši nepareizu diagnozi. Drīz vien pēc divu neatkarīgu ārstu vizītēm *Vanha Vaasa* slimnīcā pieteikuma iesniedzēju pārvietoja uz atklātu nodaļu, kā arī atļāva viņai atstāt slimnīcu.

135. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka, ņemot vērā viņas vecumu, profesiju un ģimenes stāvokli, lēmums ievietot viņu slimnīcā piespiedu ārstēšanai bijis nesamērīgs. Pieteikuma iesniedzēju ievietoja slēgtā nodaļā kopā ar smagi slimiem pacientiem, kas izdarījuši noziegumus. Pieteikuma iesniedzēja ir pieredzējusi ārstēšanu, kura *inter alia* ir bijusi psihiatriskās slimnīcas galvenā ārstēšana, kā arī savas dzīvesvietas pilsētas Sociālo lietu un veselības aprūpes padomes locekle. Nevienam pacientam nebija sūdzējies par viņas darbu.

b) Valdība

136. Vispirms Valdība atzina, ka murgi ir smags psihozes veids, un tie ļoti bieži ir jāārstē slimnīcā.

137. Valdība apgalvoja, ka iestādes bija pārlicinoši secinājušas, ka pieteikuma iesniedzēja ir garīga slima un viņai ir nepieciešama piespiedu ārstēšana, turklāt tas tika apstiprināts, arī izskatot apelācijas sūdzības. Ja pieteikuma iesniedzējai nenoteiktu ārstēšanu, viņas slimība būtiski saasinātos un rastos nopietni draudi viņas, kā arī citu personu veselībai. Citi veselības aprūpes pakalpojumi netika atzīti par piemērotiem. Tādējādi tika izpildītas Likumā par garīgo veselību noteiktās prasības piespiedu ārstēšanai un iestāžu veiktie pasākumi bija likumīgi. Lēmumi par pieteikuma iesniedzējas ieslodzīšanu netika pieņemti patvaļīgi. Šo jautājumu izskatīja saskaņā ar valstij piešķirto rīcības brīvību. Pieteikuma iesniedzējas piespiedu ieslodzījums bija samērīgs pasākums un atbilda Konvencijas 5. panta 1. punkta e) apakšpunktam.

138. Attiecībā uz Dr. K. A. 2002. gada 30. janvāra medicīnisko atzinumu Valdība uzsvēra, ka saskaņā ar paša ārsta teikto atzinums tika sagatavots pēc divām tikšanās reizēm ar pieteikuma iesniedzēju, kurās viņš nav centies veikt rūpīgu psihiatrisko pārbaudi. Šāda pārbaude bija nepieciešama, lai novērtētu pieteikuma iesniedzējas psihisko stāvokli. Jebkurā gadījumā pieteikuma iesniedzēja Dr. K. A. medicīnisko atzinumu bija iesniegsi Valsts tiesu ekspertīžu birojā un tā Tiesu psihiatrijas padomē, kas to varēja ņemt vērā, pieņemot savu lēmumu. Pieteikuma iesniedzējas pārbaudei Helsinku universitātes slimnīcā 2006. gadā nevarēja piešķirt būtisku nozīmi, jo secinājumu pareizību ietekmēja tas, ka pieteikuma iesniedzēja atteicās nosūtīt savu iepriekšējo slimības vēsturi no *Vanha Vaasa* slimnīcas.

2. Tiesas vērtējums

a) Attiecīgo principu kopsavilkums

139. Tiesa vairākkārt atkārtoti, ka 5. panta 1. punktā minētie jēdzieni “likumīgs” un “likumā noteiktā kārtībā” būtībā norāda uz valsts tiesību aktiem; tie apliecina nepieciešamību nodrošināt atbilstību valsts tiesību aktos noteiktajai attiecīgajai kārtībai. Attiecīgais jēdziens ir pamatots ar taisnīgu un pienācīgu procedūru, proti, ka ikviens pasākums, kura mērķis ir personas brīvības atņemšana, jānosaka un jāizpilda atbilstīgai iestādei, un tam nevajadzētu būt patvaļīgam (skat. spriedumu lietā *Winterwerp* pret Nīderlandi, 1979. gada, 24. oktobris, 45. punktu, A sērija, Nr. 33; spriedumu lietā *Wassink* pret Nīderlandi, 1990. gada 27. septembris, 24. punktu, A sērija, Nr. 185 A; un nesenāku spriedumu lietā *Bik* pret Krieviju, Nr. 26321/03, 2010. gada 22. aprīlis, 30. punktu).

140. Valstu tiesību aktu interpretācija un piemērošana ir galvenokārt valstu iestāžu, proti, tiesu uzdevums. Tomēr, tā kā saskaņā ar 5. panta 1. punktu neatbilstība valsts tiesību aktiem ir Konvencijas pārkāpums, tiesa var un tai ir jāīsteno noteiktas pilnvaras šādas atbilstības novērtēšanai (skat. spriedumu lietā *Benham* pret Apvienoto Karalisti, 1996. gada 10. jūnijs, 41. punktu, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-III, un spriedumu lietā *Bik*, minēts iepriekš, 31. punktu).

141. Lai gan Tiesa iepriekš nav vispārīgi definējusi, kāda iestāžu rīcība ir uzskatāma par “patvaļīgu” 5. panta 1. punkta piemērošanas nolūkā, galvenie principi ir noteikti, ņemot vērā atsevišķus gadījumus. Turklāt no tiesu prakses izriet, ka izpratne par jēdzienu “patvaļā” 5. panta kontekstā zināmā mērā ir atšķirīga atkarībā no attiecīgās aizturēšanas veida (skat. spriedumu lietā *Saadi* pret Apvienoto Karalisti [GC], Nr. 13229/03, 68. punktu, ECT 2008. gads -...).

142. Saskaņā ar vispārēju, tiesu praksē pieņemtu principu aizturēšana ir “patvaļīga”, ja par spīti atbilstībai valsts tiesību aktiem, iestāžu rīcībai ir bijis ļauns nolūks vai tā bijusi maldinoša. Turklāt noteikums par patvaļas neesību nosaka, ka gan aizturēšanas rīkojumam, gan aizturēšanas rīkojuma izpildei būtībā ir jāatbilst to ierobežojumu mērķiem, ko pieļauj attiecīgie 5. panta 1. punkta apakšpunkti. Papildus tam ir jābūt kādai saiknei starp brīvības atņemšanas pamatojumu un aizturēšanas vietu un apstākļiem (skat. turpat, 69. punktu, ar papildu atsaucēm).

143. Prasība par likumību, kas minēta 5. panta 1. punkta e) apakšpunktā (“likumīga aizturēšana”, kas veikta “likumā noteiktā kārtībā”), nav uzskatāma par izpildītu tikai tāpēc vien, ka ir konstatēta atbilstība attiecīgajiem valsts tiesību aktiem; arī šiem tiesību aktiem ir jāatbilst Konvencijā minētajam, arī tajā paustajiem vai ietvertajiem vispārējiem principiem, jo īpaši tiesiskuma principam, kas skaidri minēts Konvencijas preambulā. Jēdziens “likumā noteiktā kārtībā” ir pamatots ar to, ka valsts tiesību aktos ir paredzēti atbilstīgi tiesiskās aizsardzības pasākumi un “taisnīga un pareiza procedūra” (skat. citu avotu starpā spriedumu lietā *Winterwerp*, minēts iepriekš, 45. punktu).

144. Turklāt Tiesa ir norādījusi trīs obligātus nosacījumus, kas jāņem vērā, lai, pamatojoties uz garīgām veselības problēmām, likumīgi aizturētu personu atbilstīgi Konvencijas 5. panta 1. punkta e) apakšpunktam: ir ticami jāparāda, ka personai ir garīga slimība, proti, kompetentai iestādei, pamatojoties uz objektīviem medicīniskiem pierādījumiem, ir jākonstatē īsts psihisks traucējums; psihiskajam traucējumam jābūt tādām vai tādām pakāpēm, lai būtu

vajadzīgs piespiedu ieslodzījums; nepārtrauktas ieslodzīšanas spēkā esība ir atkarīga no tā, vai šādi traucējumi turpina pastāvēt (skat. spriedumu lietā *Winterwerp*, minēts iepriekš, 39. punktu; spriedumu lietā *Johnson* pret Apvienoto Karalisti, 1997. gada 24. oktobris, 60. punktu, Ziņojumi 1997-VII; kā arī nesenāku spriedumu lietā *Stanev* pret Bulgāriju [GC], Nr. 36760/06, 145. punktu, 2012. gada 17. janvāris).

145. Pieņemot lēmumu par to, vai persona būtu aizturama kā “garīgi slima persona”, valsts iestādēm ir piešķirta zināma rīcības brīvība attiecībā uz klīnisko diagnožu informācijas izmantošanu, jo tieši tām pirmajām ir jāizvērtē saistībā ar attiecīgo lietu iesniegtie pierādījumi; Tiesai ir jāpārskata šo iestāžu pieņemto lēmumu atbilstība Konvencijai (skat. spriedumu lietā *Winterwerp*, minēts iepriekš, 40. punktu; spriedumu lietā *Luberti* pret Itāliju, 1984. gada 23. februāris, 27. punktu, A sērija, Nr. 75; un nesenāku spriedumu lietā *Witek* pret Poliju, Nr. 13453/07, 39. punktu, 2010. gada 21. decembris).

146. Personas aizturēšana ir tik nopietns līdzeklis, ka tas ir pamatots tikai tādā gadījumā, ja ir izvērtēti citi mazāk stingri līdzekļi un ir atzīts, ka tie ir nepietiekami, lai aizsargātu personas vai sabiedrības intereses, kuras ievērojot, attiecīgo personu var aizturēt (skat. spriedumu lietā *Witold Litwa* pret Poliju, Nr. 26629/95, 78. punktu, ECT 2000-III; spriedumu lietā *Varbanov* pret Bulgāriju, Nr. 31365/96, 46. punktu, ECT 2000 X; un spriedumu lietā *Stanev*, minēts iepriekš, 143. punktu).

b) Minēto principu piemērošana psihiatriskajai pārbaudei

147. Tiesa norāda, ka tobrīd spēkā esošajos valsts tiesību aktos, tāpat kā pašreiz spēkā esošajos noteikumos, ir ietverti nosacījumi, kas tiesai piešķir pilnvaras piespiedu kārtā ieslodzīt personu nolūkā veikt psihiatrisko pārbaudi (skat. 116. un 117. punktu iepriekš; salīdzinājumā un pretstatā lietai *Varbanov*, minēta iepriekš, 50. punktu). Pieteikuma iesniedzējas prasība ir jāpārbauda saskaņā ar Konvencijas 5. panta 1. punkta b) apakšpunktu, kurā teikts, ka Konvencijas Līgumslēdzējas valsts var izdot rīkojumu arestēt vai aizturēt personu par nepakļaušanos likumīgam tiesas spriedumam vai lai nodrošinātu jebkuru likumā paredzētu saistību izpildi.

148. Pieteikuma iesniedzēja ir pilnīgi pārliecināta, ka viņai psihiatrisko pārbaudi noteica saskaņā ar prokurora plānu viņu ieslodzīt. Tomēr Tiesa nevar apstiprināt pieteikuma iesniedzējas apgalvojumu par iestāžu ļauno nolūku. Pirmkārt, lēmumu neatkarīgi pieņēma apgabaltiesa, kurai prokurora atzinums par nepieciešamību veikt psihiatrisko pārbaudi nekādā ziņā nebija saistošs. Otrkārt, Tiesa piekrīt, ka tiesas 2002. gada 25. oktobra rīkojums, ar ko tika pieprasīta pieteikuma iesniedzējas psihiatriskā pārbaude, tika izdots, lai noskaidrotu, vai viņa bija spējīga uzņemties kriminālatbildību laikā, kad tika izdarīts pārkāpums, kurā viņa bija apsūdzēta, un Tiesa piekrīt, ka šis rīkojums atbilst vajadzībai nodrošināt pareizu tiesvedību krimināllietā pret pieteikuma iesniedzēju. Patiesi, secinot, ka pieteikuma iesniedzēja ir atbildīga saskaņā ar alternatīvo apsūdzību, apgabaltiesa nepasludināja viņai spriedumu, jo psihiatriskajā pārbaudē tika konstatēts, ka viņa nav kriminālatbildīga.

149. Attiecībā uz Dr. K. A. 2002. gada decembra medicīnisko atzinumu, kas apgabaltiesā tika iesniegts pēc tam, kad tā bija izdevusi rīkojumu, Tiesa norāda, ka ārsta teiktais liecina — viņš ar pieteikuma iesniedzēju bija ticis tikai divas reizes un nebija veicis pilnīgu psihiatrisko pārbaudi. Tāpēc Tiesa nevar piekrist pieteikuma iesniedzējas apgalvojumam, ka Dr. K. A. medicīniskais atzinums atceltu valsts tiesu rīkojumu, ar ko pieteikuma iesniedzējai noteica atbilstīgu psihiatrisko pārbaudi.

150. Tiesa norāda, ka psihiatriskā pārbaude tika veikta slimnīcā atbilstīgi Likuma par garīgo veselību 15. iedaļai.

151. Tāpat Tiesa piebilst, ka Likuma par garīgo veselību 16.2. iedaļā paredzēts divu mēnešu termiņš noziegumā apsūdzētas personas psihiatriskās pārbaudes pabeigšanai. Pamatota iemesla dēļ Valsts tiesu ekspertīžu birojs var piešķirt divu mēnešu pagarinājumu. Šajā gadījumā birojs lūdza Dr. A. K. turpināt pieteikuma iesniedzējas psihiatrisko izmeklēšanu pēc sākotnējā divu mēnešu perioda, uzskatot, ka, pirms lēmuma pieņemšanas šajā lietā ir jāveic papildu pārbaudes un jāiegūst vairāk informācijas. Tiesa norāda, ka, lai gan laiks, ko pieteikuma iesniedzēja pavadīja *Vanha Vaasa* slimnīcā psihiatriskās pārbaudes veikšanai, var šķist ilgs, proti, no 2004. gada 11. novembra līdz 2005. gada 17. februārim, šāds termiņš bija noteikts ar tiesas 2002. gada 25. oktobra rīkojumu, un tas nav ilgāks par maksimālo, likumā noteikto laika periodu. Viņas turpmāku aizturēšanu minētā mērķa īstenošanai uzraudzīja Valsts tiesu ekspertīžu birojs.

152. Ņemot vērā minētos faktus, Tiesa nevar apstiprināt pieteikuma iesniedzējas apgalvojumu, ka laikposmā no 2004. gada 11. novembra līdz 2005. gada 17. februārim viņa bijusi nelikumīgi ieslodzīta *Vanha Vaasa* slimnīcā psihiatriskās pārbaudes veikšanai. Tāpēc šī sūdzība ir jānoraida kā acīmredzami nepamatota saskaņā ar Konvencijas 35. panta 3. un 4. punktu.

c) Minēto principu piemērošana attiecībā uz ieslodzījumu piespiedu ārstēšanas nolūkā

153. Tiesa uzskata, ka pieteikuma iesniedzējas sūdzība par to, ka viņas ieslodzīšana piespiedu aprūpei no 2005. gada 17. februāra neatbilst Konvencijas 5. panta 1. punkta prasībām, nav acīmredzami nepamatota Konvencijas 35. panta 3. un 4. punkta izpratnē, un nav nepieņemama citu iemeslu dēļ. Tāpēc pieteikums jāpasludina par pieņemamu.

B. Informācija par sūdzību saistībā ar pieteikuma iesniedzējas ieslodzījumu piespiedu ārstēšanas dēļ

154. Tā kā Tiesa atzina par nepamatotu pieteikuma iesniedzējas sūdzību par viņas ieslodzīšanu *Vanha Vaasa* slimnīcā laikposmā no 2004. gada 11. novembra līdz 2005. gada 17. februārim psihiatriskās pārbaudes veikšanai, tā atbilstīgi Konvencijas 5. panta 1. punkta e. apakšpunktam veiks pārbaudi attiecībā uz to laikposmu, ko pieteikuma iesniedzēja pavadīja minētajā slimnīcā piespiedu ārstēšanas dēļ.

155. Tiesa norāda, ka 2005. gada 17. februāra lēmumu noteikt pieteikuma iesniedzējai piespiedu ārstēšanu slimnīcā nepieņēma apgabaltiesa, bet gan cita neatkarīga iestāde, proti, Tiesu psihiatrijas padome. Vispirms Tiesa izvērtēs, vai pieteikuma iesniedzējas brīvības atņemšana šajā kontekstā atbilst valsts tiesību aktu noteikumiem un tajos aprakstītajai kārtībai.

156. Tiesa norāda, ka Valsts tiesu ekspertīžu biroja lēmumu pieņemšanas pilnvaras ir noteiktas Likuma par garīgo veselību 8. iedaļā un 17. iedaļas 1. punktā.

157. Tiesa norāda, ka šajā lietā padome savu novērtējumu par nepieciešamību ieslodzīt pieteikuma iesniedzēju piespiedu ārstēšanai pamatoja ar viņas psihiatrisko pārbaudi un Dr. A. K. ieteikumiem, kas bija veicis pārbaudi. Padome uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzējai ir murgi, kuri viņai ir bijuši jau daudzus gadus un kuru dēļ viņa nespēj izprast situāciju citādi, kā vien savā skatījumā, kā arī nespēj novērtēt savu spriedumu pareizību. Ja murgus neārstē,

tie var ievērojami vājināt pieteikuma iesniedzējas garīgo veselību vai nopietni apdraudēt viņas vai citu cilvēku veselību. Padome uzskatīja, ka citi psihiskās veselības pakalpojumi nepalīdzētu sasniegt izvirzīto mērķi, jo pieteikuma iesniedzēja neuzskatīja sevi par garīgi slimu. Šo lēmumu 2005. gada 13. oktobrī pēc lietas izskatīšanas mutvārdu procesā apstiprināja arī Augstākā administratīvā tiesa (skat. 72. punktu iepriekš).

158. Vēl Tiesa norāda, ka pieteikuma iesniedzēja piespiedu kārtā tika ieslodzīta vēl aptuveni piecus mēnešus pēc tam, kad tika īstenots sākotnējais rīkojums par ārstēšanu. *Vanha Vaasa* slimnīcas galvenā ārsta 2005. gada 22. jūlija lēmums turpināt pieteikuma iesniedzējas ārstēšanu tika pieņemts atbilstīgi valsts tiesību aktiem pēc tam, kad bija saņemts cita iestādes ārsta medicīniskās novērošanas ziņojums. Šo lēmumu 2005. gada 31. oktobrī administratīvā tiesa apstiprināja arī apelācijas kārtībā un pēc tam apelācijas kārtībā — Augstākā administratīvā tiesa.

159. Tiesa norāda, ka *Vanha Vaasa* slimnīcas galvenais ārsts 2006. gada 20. janvārī pieņēma jaunu lēmumu turpināt pieteikuma iesniedzējas piespiedu ārstēšanu. Pieteikuma iesniedzēja šo lēmumu pārsūdzēja administratīvajā tiesā, lai gan faktiski no slimnīcas tika izrakstīta 2006. gada 27. janvārī.

160. Ņemot vērā aprakstītos notikumus, Tiesa piebilst, ka lēmumu par pieteikuma iesniedzējas ieslodzīšanu piespiedu ārstēšanai pieņēma neatkarīga administratīva iestāde, veicot gan juridisku, gan medicīnisku ekspertīzi (skat. 122. punktu iepriekš), un ka šis lēmums bija pamatots ar rūpīgu pieteikuma iesniedzējas psihiatrisko pārbaudi psihiatriskajā slimnīcā, ko veica ārsts Dr. A. K., kas pats nebija iesaistīts faktiskajā lēmuma pieņemšanas procesā. Tiesa ir pārliecināta, ka lēmumu pieņemšana valsts mērogā vienmēr tiek īstenota valsts tiesību aktos noteiktajā kārtībā, un ņem vērā valsts tiesu secinājumus par to, ka pieteikuma iesniedzējas ieslodzīšana un termiņa pagarināšana notika likumīgi.

161. Tomēr, ka minēts iepriekš, Tiesai ir jāpārbauda valsts lēmumu atbilstība Konvencijas 5. panta 1. punkta e) apakšpunktam, īpaši pārbaudot, vai likumā noteiktā kārtība atbilst “kvalitātes” prasībām, uz ko norāda jēdziens “likumā noteiktā kārtība”.

162. Tiesai ir skaidrs, ka valsts juridiskais pamats pieteikuma iesniedzējas aizturēšanai no 2005. gada 17. februāra ir Likuma par garīgo veselību 17. iedaļa. Attiecībā uz tiesību aktu kvalitāti Tiesa norāda, ka prasības attiecībā uz tiesību aktu pieejamību un pārskatāmību šajā gadījumā nerada šaubas. Tomēr Tiesa atkārtoti norāda, ka attiecīgajam tiesību aktam ir jābūt “saderīgam ar tiesiskuma principu”. Attiecībā uz brīvības atņemšanu valsts tiesību aktos ir jāparedz zināma personas aizsardzība pret patvaļīgu iejaukšanos tās tiesībās saskaņā ar 5. pantu.

163. Tiesa atkārtoti norāda, ka, ja lēmumu atņemt personai brīvību pieņem administratīva iestāde, šai personai ir tiesības tiesā pārbaudīt šāda lēmuma likumību (skat., *mutatis mutandis*, spriedumu lietā *Luberti*, minēta iepriekš, 31. punktu). Tiesa secina, ka tiesiskuma skatījumā nerodas šaubas par “tiesu medicīniskajai ekspertīzei nosūtītā” pacienta pirmo ieslodzīšanu psihiatriskajā slimnīcā piespiedu ārstēšanai pēc tam, kad bija veikta psihiatriskā izmeklēšana, par ko lēmumu pieņēma Valsts tiesu ekspertīžu biroja Tiesu psihiatrijas padome, kuras lēmumus izvērtē, veicot neatkarīgu juridisku izvērtēšanu. Tomēr attiecībā uz šādas ārstēšanas turpināšanu, netika konstatēti atbilstīgi aizsardzības pasākumi pret patvaļi.

164. Pirmkārt, Tiesa vērš uzmanību uz to, ka šajā gadījumā lēmumu turpināt pieteikuma iesniedzējas piespiedu ieslodzījumu pēc tam, kad tika izpildīts sākotnējais rīkojums par

ārstēšanu, pieņēma *Vanha Vaasa* slimnīcas galvenais ārsts pēc medicīniskās novērošanas ziņojuma saņemšanas no cita šīs iestādes ārsta. Tātad Somijas sistēmā medicīnisko novērtēšanu veic divi vienas un tās pašas psihiatriskās slimnīcas ārsti, kurā tiek turēti pacienti. Tādējādi pacientiem nav iespējams iegūt otru, neatkarīgu psihiatrisko atzinumu. Tiesa uzskata, ka tāda iespēja nodrošinātu būtisku aizsardzību pret iespējamu patvaļu lēmumu pieņemšanas procesā, kurā tiek izvērtēta turpmāka ieslodzīšana piespiedu ārstēšanas dēļ. Šajā saistībā Tiesa atgādina arī *CPT* ieteikumu, ka, periodiski pārskatot rīkojumu ārstēt pacientu psihiatriskajā slimnīcā pret viņa gribu, būtu nepieciešams neatkarīgs psihiatriskais atzinums, ko sniedz slimnīca, kurā pacients netiek ārstēts (skat. 133. punktu iepriekš). Tas attiecas uz visiem Likuma par garīgo veselību 8. iedaļā minētajiem kritērijiem.

165. Otrkārt, Tiesa piebilst, ka nepieciešamību turpināt personas piespiedu ārstēšanu Somijas psihiatriskajās slimnīcās periodiski pārbauda ik pēc sešiem mēnešiem. Nevērtējot to, vai sešu mēnešu intervālu var uzskatīt par pamatotu, Tiesa vērš uzmanību uz to, ka saskaņā ar Likuma par garīgo veselību 17.2. iedaļu minēto nepieciešamību pārbauda pēc valsts iestādes ierosmes. Šķiet, ka psihiatriskajā slimnīcā ieslodzītam pacientam nav nekādu iespēju ierosināt tiesvedību, kurā varētu pārbaudīt to, vai joprojām ir spēkā nosacījumi viņa ieslodzīšanai piespiedu ārstēšanas nolūkā. Iepriekš savā tiesas praksē Tiesa ir secinājusi, ka periodisko pārbaudu sistēma, kurā iniciatīva atvēlēta tikai iestādēm, ir nepilnīga (skat. *mutatis mutandis* spriedumu lietā *Rakevich* pret Krieviju, Nr. 58973/00, 43.–44. punktu, 2003. gada 28. oktobris, un spriedumu lietā *Gorshkov* pret Ukrainu, Nr. 67531/01, 44. punktu, 2005. gada 8. novembris.) Šajā lietā situāciju saasina tas, ka Somijā uzskata, ka rīkojums par ārstēšanu, ko izdod psihiatrijas pacienta piespiedu hospitalizācijai, ietver arī automātisku atļauju ārstēt pacientu, tostarp pret viņa gribu. Šajā ziņā nav arī pacientam pieejama tūlītēja tiesiskās aizsardzības līdzekļa.

166. Ņemot vērā minētos apsvērumus, Tiesa uzskata, ka šajā gadījumā valsts tiesību aktā noteiktā kārtība nenodrošina atbilstīgu aizsardzību pret patvaļu. Tātad valsts tiesību akti neatbilst Konvencijas 5. panta 1. punkta e) apakšpunktā minētajām prasībām, un minētajā pantā aprakstītās pieteikuma iesniedzējas tiesības ir pārkāptas, jo pēc sākotnējā sešu mēnešu perioda viņa tika turēta psihiatriskajā slimnīcā piespiedu ārstēšanas dēļ.

II. KONVENCIJAS 6. PANTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS SAISTĪBĀ AR AIZBILDŅA IECELŠANU

167. Pieteikuma iesniedzēja sūdzējās arī par to, ka tika pārkāptas viņas tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu, jo viņai netika dota iespēja tikt personīgi uzklautā jautājumā par to, vai pret viņu ierosinātajā tiesvedībā krimināllietā viņai ir vajadzīgs aizbildnis. Viņai neļāva pašai izvēlēties savu pārstāvi, tādējādi negatīvi ietekmējot viņas aizstāvību. Viņai tika liegtas gan tiesības vērsties tiesā, gan pašnoteikšanās tiesības. Aizbildnis nebija lūdzis apgabaltiesu uzklaut pieteikuma iesniedzēju personiski saistībā ar kļūdainu Dr. A. K. medicīnisko atzinumu, kā arī nebija apstrīdējis šo atzinumu tiesā. Aizbildnis nenorādīja uz pārējo medicīnas ekspertu atzinumiem. Tāpat viņš nelūdza nedz izskatīt lietu mutvārdu procesā apelācijas tiesā, nedz arī pirms tiesas sēdes noprotināt pieteikuma iesniedzējas izvirzītos lieciniekus. Pieteikuma iesniedzēja nekad nebija satikusi savu aizbildi, un viņš nebija atbildējis uz viņas telefona zvaniem, kā arī nebija piekritis sadarboties ar viņas ģimeni un draugiem.

168. Pieteikuma iesniedzēja atsaucās uz Konvencijas 6. pantu, kura attiecīgajās daļās ir teikts:

“1. “Ikvienam ir tiesības, nosakot [...] jebkuras viņam izvirzītās apsūdzības pamatotību krimināllietā, uz taisnīgu [...] lietas izskatīšanu [...] tiesā.

3. Ikvienam, kas tiek apsūdzēts kriminālnozieģumā, ir sekojošas minimālās tiesības: [...]

c) aizstāvēt sevi pašam vai ar paša izvēlētu juridisku palīdzību [...].”

169. Valdība apstrīdēja pieteikuma iesniedzēja argumentu par to, ka aizbildņa iecelšanai netika rīkots mutvārdu process. Attiecība uz pārējām šajā daļā apskatītajām sūdzībām valdības apsvērumi netika lūgti.

Pieņemamība

1. Pušu apsvērumi

a) Pieteikuma iesniedzēja

170. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka viņai aizbildnis nav bijis nepieciešams, jo viņa bijusi vesela. To apstiprinājis Dr. K. A. medicīniskais atzinums, ko pieteikuma iesniedzēja iesniedza apgabaltiesā. Tiesai vajadzējis rīkoties piesardzīgāk, pieņemot lēmumus, kas tika pamatoti ar Dr. A. K. veikto psihiatrisko pārbaudi, jo tajā kļūdaini bijis aprakstīts iespējamais pārkāpums, turklāt tas bijis tikai viņa personīgais viedoklis. Pieteikuma iesniedzēja apgabaltiesai bija paziņojusi, ka psihiatriskā pārbaude, pirmkārt, tikusi veikta saskaņā ar prokurora nodomu piespiedu kārtā ievietot viņu ārstniecības iestādē.

171. Attiecībā uz ieceltā aizbildņa personu un rīcību pieteikuma iesniedzēja atzina, ka M. S. bija pazīstams uzņēmumu jurists, kas nekādā ziņā nebija piemērots tam, lai uzņemtos lietu, kas saistīta ar iespējamu bērna seksuālu izmantošanu. Viņš nelūdza noprotināt lieciniekus, un pieteikuma iesniedzējas uzdevumā nenorādīja uz atšķirīgiem ekspertu medicīniskajiem pierādījumiem. Viņš arī neapstrīdēja Dr. A. K. veikto psihiatrisko pārbaudi. Patiesībā M. S. viņu neaizstāvēja, bet drīzāk gan pasliktināja viņas situāciju. Ņemot vērā lietas būtību un sekas pieteikuma iesniedzējai, būtu sevišķi svarīgi uzklautīt viņu personīgi jautājumā par psihiatriskās pārbaudes pareizību un par nepieciešamību iecelt aizbildni.

b) Valdība

172. Vispirms Valdība apgalvoja, ka aizbildņa iecelšana nebija saistīta ar pieteikuma iesniedzējas civiltiesību un saistību vai pret viņu vērstās kriminālapsūdzības noteikšanu. Tāpēc šajā kontekstā 6. pants nav piemērojams. Ja arī Tiesai būtu cita nostāja šajā jautājumā, pieteikuma iesniedzējas sūdzība par to, ka viņai nav bijusi iespēja tikt uzklautītai personīgi par aizbildņa iecelšanu, ir tomēr acīmredzami nepamatota tālāk minēto iemeslu dēļ.

173. Valdība apstiprināja, ka apgabaltiesa jautājumu izskatīja pēc savas ierosmes, rīkojoties atbilstīgi procedūrai, ko saskaņā ar Procesuālo kodeksu piemēro ar lūgumrakstu pamatotiem pasākumiem. Šādi pasākumi tiek izvērtēti rakstiskā procedūrā vai lietas uzklautīšanā. Mutvārdu process ir jārīko, ja to lūdz lietas puses vai ja apgabaltiesa uzskata, ka tas ir nepieciešams. Valdībai pieejamajos dokumentos netika rasts apliecinājums tam, ka pieteikuma iesniedzēja ir lūgusi mutvārdu procesu apgabaltiesā. Pieteikuma iesniedzējai tika dota iespēja sniegt komentārus rakstiski, un viņa to izdarīja. Ņemot vērā Valsts tiesu ekspertīžu biroja atzinumu par aizbildņa nepieciešamību, kā arī pieteikuma iesniedzējas rakstiskos komentārus, Valdība uzskatīja, ka mutvārdu process nav nepieciešams. Turklāt noprotināšanā aizrūšanas laikā 2004. gada 15. oktobrī, kā arī vairākkārt tiesvedībā krimināllietā pieteikuma iesniedzēja tiesā personīgi apgalvoja, ka ir vesela. Tādējādi viņai ir

bijušas vairākas iespējas apgabaltiesā mutiski paust savu viedokli par nepieciešamību iecelt aizbildni, un viņa šīs iespējas ir izmantojusi. Ņemot vērā to, ka aizbildņa iecelšana tiesvedībā krimināllietā bija pakārtots lēmums saistībā ar citu mutvārdu procesu, apgabaltiesas procedūra atbilst taisnīgas tiesas prasībām.

174. Vēl Valdība norādīja, ka pieteikuma iesniedzēja savos iesniegumos apelācijas tiesai bija lūgusi izskatīt lietu mutvārdu procesā, taču nebija pamatojusi šādu lūgumu un nebija paudusi savu viedokli par tiesā nopratināmām personām. Apelācijas tiesa izskatīja pieteikuma iesniedzējas sūdzību rakstiskā procesā, nepasludinot atsevišķu spriedumu par viņas lūgumu rīkot mutvārdu procesu, jo nebija pamatojuma rīkot šādu lietas izskatīšanu. Valdība apgalvoja, ka 6. panta 1. punktā minētā prasība rīkot mutvārdu procesu nav absolūta un, ņemot vērā šīs lietas ārkārtas apstākļus, ir attaisnojami nerīkot mutvārdu procesu, jo tajā nevarētu iegūt šā jautājuma atrisināšanai būtisku informāciju.

2. Tiesas vērtējums

175. Tiesa neuzskata, ka ir jāizvērtē Valdības sākotnējais iebildums par šīs sūdzības pieņemamību, kas pamatots ar iespējamu neatbilstību *ratione materiae* Konvencijas noteikumiem, jo Tiesa jebkurā gadījumā uzskata, ka tas ir nepieņemams tālāk minēto iemeslu dēļ.

a) Attiecīgo principu kopsavilkums

176. Vispirms Tiesa norāda, ka 6. panta 3. punktā minētās tiesības attiecas uz īpašiem aspektiem saistībā ar tiesībām uz taisnīgu tiesu krimināltiesvedībā, kas noteiktas 6. panta 1. punktā. Tāpēc pieteikuma iesniedzējas sūdzību izskatīs, ņemot vērā visus šos noteikumus (skat., citu avotu starpā spriedumu lietā *Benham* pret Apvienoto Karalisti, minēta iepriekš, 52. punktu).

177. Tiesa atkārtoti norāda, ka lēmumu par to, vai apsūdzētai personai atļaut aizstāvēt sevi pašai vai piešķirt tai juridisko palīdzību, izvērtējot konkrētus kritērijus, pieņem Līgumslēdzējas valstis, jo pretēji Tiesai valstis var veiksmīgāk izvēlēties atbilstīgu veidu, kā nodrošināt, ka tiesu sistēma garantē tiesības uz aizstāvību. Advokāta obligāta iecelšana ir pasākums, ko īsteno apsūdzētās personas interesēs, un tas paredzēts, lai nodrošinātu apsūdzētās personas interešu pareizu aizstāvību. Tāpēc valstu tiesām ir tiesības uzskatīt, ka advokāta obligāta iecelšana ir taisnīgas tiesas interesēs (skat. spriedumu lietā *Correia de Matos* pret Portugāli (dec.), Nr. 48188/99, ECT 2001-XII; skat. arī spriedumu lietā *Croissant* pret Vāciju, 1992. gada 25. septembris, 27. punkts, A sērija, Nr. 237-B).

178. Lai gan advokāta un viņa klienta savstarpēja uzticēšanās ir nozīmīga, tiesības izvēlēties sev advokātu tomēr nevar uzskatīt par absolūtām. Ierobežojumi ir jānosaka, ja runa ir par juridisko palīdzību, kā arī tad, ja tiesām ir jālemj par to, vai taisnīgas tiesas interesēs apsūdzētā persona ir jāaizstāv tiesas ieceltam advokātam. Ieceļot aizstāvības advokātu, valstu tiesām neapšaubāmi jāņem vērā apsūdzētā vēlmes. Tomēr tās var ignorēt, ja pastāv atbilstīgs un pietiekams iemesls uzskatīt, ka šāda rīcība ir nepieciešama taisnīgas tiesas interesēs (skat. spriedumu lietā *Croissant*, minēta iepriekš, 29. punktu).

179. Tomēr aizstāvības advokāta iecelšana nebūt nenozīmē, ka ir nodrošināta atbilstība 6. panta 3. punkta c) apakšpunkta prasībām. Lai gan aizstāvība būtībā ir apsūdzētās personas un viņa advokāta ziņā, kompetentām valstu iestādēm ir jāiejaucas, ja ir acīmredzams, ka sabiedriskais aizstāvības advokāts nespēj nodrošināt efektīvu pārstāvību, vai tiesas uzmanība

uz to tiek vērsta citā veidā (skat., citu avotu starpā, spriedumu lietā *Kamasinski* pret Austriju, 1989. gada 19. decembris, 65. punktu, A sērija, Nr. 168).

b) Minēto principu piemērošana izskatāmajai lietai

180. Tiesa norāda, ka apgabaltiesas lēmums iecelt pieteikuma iesniedzējai aizbildni krimināltiesvedībā tika pieņemts *ex proprio motu* un atbilstīgi Procesuālā kodeksa 12. nodaļas 4.a pantam. Tiesas lēmums bija pamatots ar Valsts tiesu ekspertīžu biroja paziņojumu, saskaņā ar kuru pieteikuma iesniedzējas psihiskā slimība mazināja viņas spējas pārstāvēt savas intereses aktuālajā krimināltiesvedībā. Savukārt minētais bija pamatots ar pieteikuma iesniedzējas pilnīgu psihiatrisko pārbaudi, ko veica Dr. A. K. Kā minēts iepriekš, valstu tiesām ir tiesības uzskatīt, ka taisnīgas tiesas interesēs advokāts ir jāieceļ obligāti. Īpaši ņemot vērā to, ka Valsts tiesu ekspertīžu birojs ir neatkarīga iestāde, kurā ir medicīniska ekspertīze, Tiesa uzskata, ka nav iemesla apšaubīt to, ka, pēc biroja ieteikuma ieceļot pieteikuma iesniedzējai aizbildni, apgabaltiesa rīkojās pieteikuma iesniedzējas interesēs, kā arī nolūkā nodrošināt viņai kompetentu un efektīvu aizstāvību.

181. Tāpat Tiesa piebilst, ka pirms aizbildņa iecelšanas apgabaltiesa bija devusi pieteikuma iesniedzējai iespēju paust viedokli gan par aizbildņa nepieciešamību vispār, gan par personu, kuru tiesa uzskatīja par piemērotu šim uzdevumam. Savā rakstiskajā iesniegumā pieteikuma iesniedzēja pret to iebilda, nesniedzot tam nekādu pamatojumu. Minētajā paziņojumā pieteikuma iesniedzēja nelūdza apgabaltiesu rīkot mutvārdu procesu, tāpat Tiesā netika iesniegts neviens cits dokuments ar šādu lūgumu.

182. Turklāt Tiesa norāda, ka pieteikuma iesniedzēja apstrīdēja apgabaltiesas lēmumu un lūdza apelācijas tiesu rīkot mutvārdu procesu. Tomēr, kā Valdība uzsvēra — un pieteikuma iesniedzēja to neapstrīdēja —, viņa nepamatoja šo lūgumu; tāpat viņa nenosauca nevienu personu, ko vēlētos nopratināt apelācijas tiesā. Tiesas praksē ir secināts, ka 6. panta 1. punkts negarantē absolūtas tiesības uz lietas izskatīšanu mutvārdu procesā un ka apstākļi, ar ko var attaisnot atteikšanos no mutvārdu procesa, būtībā ir jautājumi, kas izskatāmi valstu tiesās (skat., *inter alia* spriedumu lietā *Jussila* pret Somiju [GC], Nr. 73053/01, 41.–43. punktu, ECT 2006-XIII). Tiesa norāda, ka Somijas tiesību akti nodrošina apelācijas tiesai iespēju atteikties no mutvārdu procesa, ja *inter alia* izskatāmais jautājums ir tikai procedūras jautājums vai ja mutvārdu process kāda cita iemesla dēļ uzskatāms par acīmredzami nevajadzīgu. Tiesa norāda, ka šajā tiesvedības posmā apelācijas tiesu lūdza pārbaudīt, vai pieteikuma iesniedzējai krimināltiesvedībā bija nepieciešams aizbildnis. Tiesa piebilst, ka apelācijas tiesa, pamatojoties uz pieteikuma iesniedzējas iesniegumiem, izvērtēja viņas apelācijas sūdzību, un tāad viņai bija iespēja paust argumentus tiesā, arī savu viedokli par psihiatriskās pārbaudes pareizību un veselības stāvokli. Grūti saprast, kādā veidā mutvārdu process varētu radīt lielāku skaidrību šajā lietā, īpaši ņemot vērā to, ka pieteikuma iesniedzēja nenosauca tiesā nopratināmu liecinieku vārdus.

183. Ņemot vērā Valsts tiesu ekspertīžu biroja nepārprotamo secinājumu, ka psihiskas slimības dēļ pieteikuma iesniedzējai ir nepieciešama juridiskā palīdzība, kā arī ņemot vērā to, ka pieteikuma iesniedzējai tika dota iespēja paust savu viedokli rakstiski, Tiesa secina, ka ne apgabaltiesai, ne apelācijas tiesai pieteikuma iesniedzēja jautājumā par aizbildņa iecelšanu nebija jānopratina.

184. Attiecībā uz M. S. iecelšanu par pieteikuma iesniedzējas aizbildni Tiesa vispirms piebilst, ka attiecīgajā laikā viņš bija tiesas iecelts pieteikuma iesniedzējas valsts nodrošinātais aizstāvis, tāad viņš pārzināja lietas materiālus. Pieteikuma iesniedzēja nenosauca nevienu citu

personu, kas, viņasprāt, būtu piemērota aizbildņa statusam. Lai gan apgabaltiesa neminēja konkrētus iemeslus, kāpēc tā M. S. uzskatīja par piemērotu, vispirms Tiesa atzīmē, ka viņš ir jurists un ir pieredzējis Somijas advokātu kolēģijas loceklis. Lai gan pieteikuma iesniedzēja Tiesai apgalvoja, ka M. S. ir pazīstams uzņēmumu jurists, netika teikts, ka viņam nebūtu pieredzes citās tieslietu jomās. Turklāt Tiesa saprot, ka valstu tiesas labāk pārzina valsts sistēmu un zina pieejamos pārstāvjus, tāpēc spēj sekmīgāk novērtēt, vai konkrētā persona atbilst oficiālajiem tiesību aktos noteiktajiem kritērijiem.

185. Tiesa norāda, ka pieteikuma iesniedzēja nav apmierināta ar M. S. nodrošināto aizstāvību. Vispirms Tiesa norāda, ka, būdams pieteikuma iesniedzējas aizbildnis, tikai M. S. bija atbildīgs par to, lai, ņemot vērā lietas apstākļus, nodrošinātu pieteikuma iesniedzējai iespējami labāko aizstāvību. Ņemot vērā Valsts tiesu ekspertīžu biroja nepārprotamo atzinumu, ka sava psihiskā stāvokļa dēļ pieteikuma iesniedzēja nespēj pati sevi aizstāvēt, Tiesa uzskata, ka M. S. pienākums nebija ņemt vērā viņas ieteikumus par procedūras pasākumiem, kas īstenojami viņas aizstāvībai. Turklāt nav pierādījumu, kas liecinātu, ka pieteikuma iesniedzējas aizstāvība bija tik neatbilstīga, ka valsts iestādēm būtu vajadzējis iejaukties. Tiesa vēl sīkāk izskatīs šo jautājumu.

186. Kopumā Tiesa uzskata, ka aizbildņa iecelšana pieteikuma iesniedzējai, lai gan pret viņas gribu, tomēr nebija pretrunā taisnīgas lietas izskatīšanas prasībām. Izvērtējot šā noteikuma piemērojamību, par Konvencijas 6. panta 1. punkta pārkāpumu neliecina ne tas, ka šo pienākumu pildīšanai tika iecelts M. S., ne arī tas, ka pieteikuma iesniedzēja varēja sniegt tikai rakstiskas piezīmes par aizbildņa iecelšanu. Tāpēc šis pieteikums ir jānoraida kā acīmredzami nepamatots saskaņā ar Konvencijas 35. panta 3. un 4. punktu.

III. KONVENCIJAS 6. PANTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS SAISTĪBĀ AR LIECINIEKU NOPRATINĀŠANU KRIMINĀLTIESVEDĪBĀ

187. Pieteikuma iesniedzēja sūdzējās arī par to, ka viņai tika liegtas tiesības likt nopratināt aizstāvības lieciniekus, jo apgabaltiesa bija atteikusies pieņemt liecības no viņas norādītajiem lieciniekiem, savukārt apelācijas tiesa vispār atteicās no mutvārdu procesa. Konvencijas 6. panta attiecīgajā daļā ir teikts:

“[...] 3. Ikvienam, kas tiek apsūdzēts kriminālnoziegmā, ir sekojošas minimālās tiesības: .

... d) nopratināt vai būt nopratinājušam apsūdzības lieciniekus un pieprasīt aizstāvības liecinieku klātbūtni un nopratināšanu tajos pašos apstākļos kā apsūdzības lieciniekus; [...]”

Pieņemamība

1. Pušu apsvērumi

a) Pieteikuma iesniedzēja

188. Pieteikuma iesniedzēja norādīja, ka viņai liegtas tiesības atbilstīgi aizstāvēties pret nepatiesām apsūdzībām un pierādīt savu nevainīgumu. Neviens viņas norādītais liecinieks tiesas sēdē netika nopratināts. Pieteikuma iesniedzējas valsts nodrošinātā aizstāve M. K., kas bija iecelta pretēji pieteikuma iesniedzējas vēlmēm, neapstrīdēja tiesas lēmumu par piecu pieteikuma iesniedzējas norādīto liecinieku nenopratināšanu galvenajā tiesas sēdē 2002. gada oktobrī. Pēc M. S. iecelšanas par pieteikuma iesniedzējas aizbildni 2005. gada 2. martā vairs netika saņemta neviena liecinieka liecība, lai gan pieteikuma iesniedzēja abās pirmās instances tiesās bija iesniegsi sarakstu ar astoņpadsmit lieciniekiem, kurus, viņasprāt,

vajadzēja nopratināt. Pamatojoties uz šiem mutiskajiem pierādījumiem, pieteikuma iesniedzēja būtu varējusi pierādīt, ka ir ticams iemesls uzskatīt, ka ir notikusi bērna seksuāla izmantošana un ka patiesībā vairākiem ekspertiem par to ir bijušas aizdomas. Tāpat liecinieku liecības būtu pierādījušas, ka pieteikuma iesniedzēja 2000. gada 16. decembrī nepiedalījās V. iespējamajā nolaupīšanā [A pilsētā] un tajā dienā bērnu ar māti nepārvadāja savā automašīnā. Nopratinot aizstāvības lieciniekus, pieteikuma iesniedzēja būtu pierādījusi arī to, ka viņa un V. māte ir veselas un ka prokurora un Dr. A. K. apgalvojumi par to, ka viņai ir murgi, ir nepatiesi. Pieteikuma iesniedzēja nepiedalījās lietas izskatīšanā apgabaltiesā 2005. gada 14. martā, jo J. R., kuru viņa vēlējās nopratināt kā liecinieku, pēc tiesas sēdes priekšsēdētāja rīkojuma tika ar varu izvests no tiesas telpām. Pēc šā incidenta pieteikuma iesniedzēja jutās tik satriekta, ka nespēja piedalīties lietas izskatīšanā, īpaši ņemot vērā apgabaltiesas paziņojumu, ka viņas klātbūtne nav nepieciešama.

b) Valdība

189. Valdība norādīja, ka apgabaltiesa galvenajā tiesas sēdē 2002. gada 24. oktobrī bija atteikusies uzklaut piecu pieteikuma iesniedzējas norādīto liecinieku liecības, jo uzskatīja tās par neatbilstīgām. Valdība uzsvēra, ka atbilstīgi Kriminālprocesa akta 6. nodaļas 5. iedaļas 2. punktam tiesai ir jānodrošina atbilstīga lietas izskatīšana un jānovērš neatbilstīgu jautājumu izskatīšana. Saistībā ar lietas izskatīšanu 2005. gada 14. martā pieteikuma iesniedzēja bija iesniegusi tiesā sarakstu ar astoņpadsmit lieciniekiem, kurus viņa vēlējās nopratināt. Pieteikuma iesniedzēju attiecīgajā lietas izskatīšanā pārstāvēja M. S., kas saskaņā ar savām tiesas iecelta aizbildņa pilnvarām, bija atsaucis lūgumu nopratināt minētos lieciniekus. Pieteikuma iesniedzēja pati labprātīgi atstāja tiesas zāli pēc tam, kad J. R. tika lūgts atstāt telpas.

190. Attiecībā uz pārsūdzības tiesvedību Valdība norādīja, ka apelācijas tiesa atbilstīgi Procesuālā kodeksa 26. nodaļas 14. panta 2. punkta 4. apakšpunktam kā acīmredzami nevajadzīgu noraidīja pieteikuma iesniedzējas lūgumu izskatīt lietu mutvārdu procesā. Valdība uzskata, ka nebija vajadzības nopratināt pusi vai uzklaut citus pierādījumus, jo, izskatot apelācijas sūdzību, nevarēja gaidīt labvēlīgu iznākumu. Lietā, kur, piemēram, viena puse vēlētos sniegt pierādījumus jautājumā, kas tiesas lēmumu neietekmētu, nopratināšanu varēja nerīkot. Valdība uzsvēra, ka atbilstīgi Somijas tiesību aktiem apelācijas tiesas pienākums ir rīkot mutvārdu procesu tikai tad, ja apelācijā tiek apšaubīta liecinieku liecību ticamība vai tiesas pārbaudes secinājumi vai ja iesniedzami jauni pierādījumi. Šajā gadījumā pieteikuma iesniedzēja tikai apstrīdēja apgabaltiesas secinājumus, kas bija pamatoti ar neapstrīdamiem pierādījumiem.

2. Tiesas vērtējums

191. Tiesa vēlreiz pārbaudīs pieteikuma iesniedzējas sūdzību, kopā vērtējot atbilstību 6. panta 1. un 3. punktam (skat. 181. punktu iepriekš).

192. Vispirms Tiesa norāda, ka apgabaltiesa galvenajā tiesas sēdē 2002. gada oktobrī uzklautāja pieteikuma iesniedzēju, citus apsūdzētos, V. tēvu un desmit lieciniekus. Pieteikuma iesniedzēja neapgalvo, ka abu pušu nopratināšanā viņai tika liegta iespēja uzdot jautājumus visām šīm personām, vismaz ar M. K., savas tā brīža valsts nodrošinātās aizstāves, starpniecību. Apgabaltiesa noraidīja piecu pieteikuma iesniedzējas norādīto liecinieku liecības, uzskatot tās par neatbilstīgām. Pieteikuma iesniedzējas valsts nodrošinātā aizstāve M. K., advokātu kolēģijas neatkarīga locekle, neiebilda pret šo tiesas lēmumu.

193. Tiesa atkārtoti norāda, ka, lai gan Konvencijas 6. pants garantē tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu, tas neparedz noteikumus par pierādījumu pieņemamību, ko galvenokārt reglamentē valstu tiesību akti (skat. spriedumu lietā *Schenk* pret Šveici, 1988. gada 12. jūlijs, 45. punktu, A sērija, Nr. 140; spriedumu lietā *Teixeira de Castro* pret Portugāli, 1998. gada 9. jūnijs, 34. punktu, Ziņojumi 1998-IV; spriedumu lietā *Jalloh* pret Vāciju [GC], Nr. 54810/00, 94.–96. punktu, ECT 2006-IX; un spriedumu lietā *Bykov* pret Krieviju [GC], Nr. 4378/02, 88. punktu, ECT 2009-...). Turklāt apsūdzētais nevar vienkārši sūdzēties, ka nav varējis izjautāt konkrētus lieciniekus; viņam ir arī jāpamato savs lūgums, paskaidrojot, kāpēc ir svarīgi noprotināt konkrētos lieciniekus, un viņu sniegtajiem pierādījumiem ir jābūt nepieciešamiem patiesības noskaidrošanai (skat. spriedumu lietā *Perna* pret Itāliju [GC], Nr. 48898/99, 29. punktu, ECT 2003-V). Vēl Tiesa norāda, kā minējusi arī Valdība, — Somijas tiesu pienākums ir nodrošināt, ka tiesvedībā netiek skatīti neatbilstīgi jautājumi. Ņemot vērā minētos aspektus un to, ka pieteikuma iesniedzēja nav sniegusi pārliecinošus pierādījumus tam, kāpēc ir jāuzklausā minētie pieci liecinieki, Tiesa piekrīt, ka nevar uzskatīt, ka apgabaltiesa būtu pārkāpusi savas rīcības brīvību, galvenajā lietas izskatīšanas sēdē atsakoties uz klausīt pieteikuma iesniedzējas norādītos mutiskos pierādījumus.

194. Vēl Tiesa norāda, ka vēlāk, 2005. gada martā, pēc pieteikuma iesniedzējas psihiatriskās pārbaudes un M. S. iecelšanas par viņas aizbildni, pieteikuma iesniedzēja apgabaltiesā iesniedza sarakstu, kur bija nosaukti astoņpadsmit liecinieki, kurus viņa vēlējās noprotināt tiesā lietas izskatīšanas galīgajā sēdē, kas bija paredzēta 2005. gada 14. martā. Minētajā tiesas sēdē neviens liecinieks netika noprotināts, jo pieteikuma iesniedzējas aizbildnis neuzskatīja, ka liecinieki ir jāizsauc. Pieteikuma iesniedzēja, kuras klātbūtne vairs nebija obligāti nepieciešama, bija atstājusi tiesas zāli vēl pirms lietas izskatīšanas sākuma. Apgabaltiesa nepieņēma oficiālu lēmumu par pieteikuma iesniedzējas lūgumu. Tiesa jau secināja, ka pieteikuma iesniedzējas psihiskās veselības stāvokļa dēļ apgabaltiesa viņai pamatoti iecēla aizbildni. Tiesa uzsver, ka, pamatojoties uz šo lēmumu, pieteikuma iesniedzējas aizstāvība tika pilnībā uzticēta M. S., neatkarīgam advokātu kolēģijas loceklim, un viņa pienākums bija izvēlēties labāko aizstāvības stratēģiju, neietekmējoties no pieteikuma iesniedzējas uzskatiem par liecinieku noprotināšanu. Tiesa atkārti arī savu iepriekšējo atzinumu, ka trūkst pierādījumu, kas liecinātu, ka M. S. rīcība saistībā ar pieteikuma iesniedzējas aizstāvību būtu bijusi acīmredzami nepilnīga.

195. Attiecībā uz tiesvedību apelācijas tiesā pieteikuma iesniedzējas aizbildnis M. S. uzskatīja, ka apelāciju var izskatīt rakstiskajā procesā. Tiesa secina, ka pārsūdzības tiesvedībā, tāpat kā apgabaltiesas tiesvedībā, M. S. pieteikuma iesniedzējas aizstāvībai bija jāizvēlas labākā rīcība. Nav pierādījumu, kas liecinātu, ka viņa rīcība pārsūdzības tiesvedībā būtu bijusi nepilnīga.

196. Ņemot vērā minētos apsvērumus, Tiesa nevar secināt, ka valsts tiesas, atsakoties noprotināt pieteikuma iesniedzējas norādītos lieciniekus, būtu rīkojušās pretrunā 6. panta 1. punktam un 3. punkta d) apakšpunktam, un secina, ka arī šī sūdzība ir pasludināma par acīmredzami nepamatotu. Tāpēc tā ir jānoraida saskaņā ar Konvencijas 35. panta 3. un 4. punktu.

IV. KONVENCIJAS 8. PANTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS SAISTĪBĀ AR ZĀĻU DOŠANU PIESPIEDU KĀRTĀ

197. Vēl pieteikuma iesniedzēja sūdzējās par to, ka, zālēs viņai dotas piespiedu kārtā, kas ir pretrunā Konvencijas 3. pantam.

198. Valdība šo apsvērumu apstrīdēja.

199. Tiesa uzskata, ka, ņemot vērā visus lietas apstākļus, šī sūdzība attiecas uz pieteikuma iesniedzējas privāto dzīvi, un tāpēc tā ir skatāma saskaņā ar Konvencijas 8. pantu, kura attiecīgās daļās teikts šādi:

“1. Ikvienam ir tiesības uz savas privātās [...] dzīves neaizskaramību. [...]

2. Valsts institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumos, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts un sabiedriskās drošības vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.”

A. Pieņemamība

200. Tiesa uzskata, ka šī sūdzība nav acīmredzami nepamatota Konvencijas 35. panta 3. punkta a) apakšpunkta nozīmē. Tiesa vēl piebilst, ka nav nekādu citu iemeslu, kuru dēļ šo sūdzību varētu nepieņemt. Tāpēc pieteikums jāpasludina par pieņemamu.

B. Lietas būtība

1. Pušu apsvērumi

a) Pieteikuma iesniedzēja

201. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka bijusi vesela un ka viņai nebija vajadzīgas zāles. Attiecīgajā laikā viņai bija 62 gadi, un piespiedu kārtā lietotās zāles bija radījušas nopietnu kaitējumu un izraisījušas veselības problēmas, kas saglabājās vēl gadu pēc viņas atgriešanās mājās. Zāles tika dotas, izmantojot ļoti vardarbīgu paņēmieni. Pieteikuma iesniedzējai ir ilga un plaša pieredze medicīnā, un tāpēc viņa spēja pazīt *Vanha Vaasa* slimnīcas ārstu pieļautās kļūdas. Tas vēl vairāk palielināja viņas ciešanas. Turklāt arī Dr. M.-P. H. savā 2005. gada 25. oktobra atzinumā pauda viedokli, ka piespiedu zāļu lietošana ir uzskatāma par pieteikuma iesniedzējas aizskaršanu. Tikai 2005. gada novembrī pēc divu neatkarīgu ārstu vizītes slimnīcā zāļu deva tika samazināta. Pieteikuma iesniedzējas vienīgais mierinājums slimnīcā bija ziņas par minēto ārstu gaidāmo vizīti un iespēju iegūt vēl vienu atzinumu. Piespiedu kārtā lietoto zāļu dēļ nevarēja veikt jaunu pieteikuma iesniedzējas psihiatrisko pārbaudi, jo bija jāgaida, līdz izzudīs zāļu radītā blakusiedarbība, un tas notika tikai 2006. gada septembrī.

b) Valdība

202. Valdība piekrita, ka zāļu lietošana piespiedu kārtā ietekmēja pieteikuma iesniedzējas tiesības uz cieņu uz privāto dzīvi. Tomēr šāds pasākums tika īstenots, lai aizsargātu citu personu veselību un tiesības un brīvības. Apstrīdētais pasākums bija noteikts tiesību aktā, proti, Likuma par garīgo veselību 8. iedaļā, un šis likums ir gan pieejams, gan pārskatāms. Vēl Valdība apgalvoja, ka apstrīdētais pasākums ir bijis nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā un jebkurā gadījumā tika īstenots saskaņā ar valstij piešķirto rīcības brīvību.

203. Valdība norādīja uz Likuma par veselības aprūpes speciālistiem 15. iedaļu, atzīstot, ka ir jāīsteno pasākumi, lai palīdzētu psihiski slimām personām, pat ja tās nesaprot ārstēšanas nepieciešamību. Ikvienam veselības aprūpes speciālistam ir jāizvērtē savas profesionālās darbības radītie ieguvumi un iespējamais kaitējums pacientam.

204. Valdība arī norādīja, ka informācija pieteikuma iesniedzējas slimības vēsturē liecina, ka jau pirms piespiedu ārstēšanas sākuma viņa bija pretojusies iespējamai medicīniskai ārstēšanai. Pēc pieteikuma iesniedzējas piespiedu ievietošanas slimnīcā, viņai sāka injicēt zāles, jo viņa pastāvīgi atteicās lietot zāles iekšķīgi. Slimnīcas darbinieki centās pieteikuma iesniedzējai nodrošināt aprūpi abpusējas izpratnes gaisotnē, tomēr viņas pretošanās dēļ šie centieni bija nesekmīgi. Ar laiku pieteikuma iesniedzējas attieksme pret zāļu lietošanu mainījās, un no 2005. gada novembra viņa vairs fiziski nepretojās to lietošanai, lai gan mutiski joprojām iebilda. Gada nogalē viņa piekrita veikt arī asinsanalīzes, un Ziemassvētku brīvdienās viņa sev injicēja zāles ar medmāsas palīdzību.

205. Valdība uzskata, ka pieteikuma iesniedzējas ārstēšana bija medicīniski pamatota. Ieteicamā *Risperdal Consta* deva, ko papildus sarunu terapijai *inter alia* izmantoja murgu ārstēšanai, bija 25 miligrami, un to ik pēc divām nedēļām injicēja muskulī, tomēr dažiem pacientiem bija nepieciešama lielāka deva, proti, 37,5 vai 50 miligrami. Valdība apgalvoja, ka, nedodot zāles, tiktu nopietni apdraudēta pieteikuma iesniedzējas veselība.

206. Vēl Valdība norādīja uz paziņojumu, ko 2009. gada 7. jūlijā sniedza *Vanha Vaasa* slimnīcas galvenais ārsts Dr. M. E., kurā viņš paziņoja, ka zāļu lietošana ir pakāpeniski uzlabojusi pieteikuma iesniedzējas veselības stāvokli. Cita starpā viņa spēja skaidrāk domāt par ikdienišķām lietām, nevis galveno uzmanību pievērst apjomīgu pārsūdzību sagatavošanai vai laiku pa laikam atkārtot savu viedokli par notikumiem, kuru dēļ viņai ir izvirzīta kriminālpārsūdzība (dokuments nav iesniegts Tiesā).

2. Tiesas vērtējums

207. Tiesa atkārtoti, ka medicīniska iejaukšanās, neņemot vērā subjekta gribu, liecina par iejaukšanos personas privātajā dzīvē, īpaši attiecībā uz personas tiesībām uz fizisku integritāti (skat. spriedumu lietā *Glass* pret Apvienoto Karalisti, Nr. 61827/00, 70. punktu, ECT 2004-II).

208. Tāpat Tiesa atkārtoti norāda, ka, aizskarot personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, tiek pārkāpti 8. panta noteikumi, izņemot gadījumus, kad tas notiek “atbilstīgi likumam”, tiek īstenots likumīgiem mērķiem vai 2. punktā minētajiem mērķiem, un ir “nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā” (skat. *inter alia* spriedumu lietā *Elsholz* pret Vāciju [GC], Nr. 25735/94, 45. punktu, ECT 2000-VIII). Jēdziens “nepieciešamība” norāda, ka iejaukšanās atbilst neatliekamai sociālai vajadzībai, turklāt tā jo īpaši ir samērīga ar īstenojamajiem likumīgajiem mērķiem. Lemjot par to, vai iejaukšanās bija “nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā”, Tiesa ņems vērā Līgumslēdzējām valstīm noteikto rīcības brīvību. Turklāt Tiesa apstrīdētos faktus nevar vērtēt atsevišķi, bet gan piemērojot objektīvu standartu, un tai ir jāizvērtē fakti, ņemot vērā visu lietu kopumā (skat. *inter alia* spriedumu lietā *Matter* pret Slovākiju, Nr. 31534/96, 66. punktu, 1999. gada 5. jūlijs).

209. Tiesa norāda, ka šajā lietā Valdība neapstrīd to, ka zāļu došana piespiedu kārtā ir pieteikuma iesniedzējas fiziskās integritātes neaizskaramības tiesību pārkāpums 8. panta pirmā punkta izpratnē. Tāpēc jāvērtē, vai šī iejaukšanās ir attaisnojama atbilstīgi minētā panta otrajam punktam, proti, vai tas darīts, kā paredzēts likumā vai tiecoties īstenot likumīgu mērķi, vai to varētu uzskatīt par nepieciešamu demokrātiskā sabiedrībā.

210. Tiesa norāda, ka 8. panta 2. punkta izpratnē izteiciens “kā paredzēts likumā” nozīmē to, ka apstrīdētajam pasākumam, pirmkārt, ir jābūt pamatotam ar valsts tiesību aktu; tāpat tas ietver norādi uz attiecīgā tiesību akta kvalitāti, proti, tam ir jābūt pieejamam attiecīgajai

personai, kurai turklāt ir jāspēj paredzēt iespējamās sekas, un tam ir jāatbilst tiesiskuma principam (skat. spriedumu lietā *Herczegfalvy* pret Austriju, 1992. gada 24. septembris, A sērija, Nr. 244).

211. Attiecībā uz jautājumu par to, vai pasākuma tiesiskais pamats bija Somijas tiesību akts, Tiesa atkārtoti norāda, ka saskaņā ar Konvencijas iestāžu tiesu praksi saistībā ar Konvencijas 8. panta 2. punktu jēdziens “likums” ir saprotams tā “pamata”, nevis “formālajā” nozīmē. Jomā, kuru reglamentē rakstisks likums, “likums” ir spēkā esošais tiesību akts, kā to interpretējušas kompetentās tiesas (skat. *inter alia* spriedumu lietā *Société Colas Est* un pārējie pret Franciju, Nr. 37971/97, 43. punktu, ECT 2002-III). Šajā ziņā Tiesa atkārtoti norāda, ka tās pilnvaras izvērtēt atbilstību valsts tiesību aktiem ir ierobežotas, jo par tiesību aktu interpretāciju un piemērošanu galvenās atbildīgās ir valsts iestādes, īpaši tiesas (skat. *inter alia* spriedumu lietā *Chappell* pret Apvienoto Karalisti, 1989. gada 30. marts, 54. punktu, A sērija, Nr. 152-A). Kā norādījusi Valdība, Likuma par garīgo veselību 8. iedaļā ir izklāstīti kritēriji, kas jāņem vērā, lai izdotu rīkojumu par personas ieslodzīšanu psihiatriskajā slimnīcā piespiedu ārstēšanas nolūkā. Tāpat Tiesa ņem vērā, ka minētā akta 22.b iedaļā ir sīkāk izklāstīti noteikumi par psihiskas slimības ārstēšanu. Akta 3. apakšiedaļā paredzēts, ka pacientu ārstējošais ārsts par nepieciešamo ārstēšanas paņēmieni lemj neatkarīgi no pacienta vēlmēm. Tādējādi Tiesa ir pārliecināta, ka iejaukšanās, par kuru tika saņemta sūdzība, bijusi likumīgi pamatota Somijas tiesību aktos.

212. Attiecībā uz tiesību aktu kvalitāti Tiesa norāda, ka prasības attiecībā uz tiesību aktu pieejamību un pārskatāmību šajā gadījumā nerada šaubas. Tomēr Tiesa atkārtoti norāda, ka saskaņā ar 8. panta 2. punktu attiecīgajam tiesību aktam ir jābūt “saderīgam ar tiesiskuma principu”. Attiecībā uz zāļu došanu piespiedu kārtā valsts tiesību aktos ir jāparedz zināma personas aizsardzība pret patvaļīgu tās tiesību aizskārumu saskaņā ar 8. pantu. Tāpēc Tiesai ir jāpārbauda to likumu “kvalitāte”, ko attiecīgajā lietā piemēro pieteikuma iesniedzējai.

213. Vispirms Tiesa norāda, ka Likuma par garīgo veselību 22.b iedaļā izklāstīti precizēti noteikumi par psihiskas slimības ārstēšanu, un pacienta ārstējošā ārsta pienākums ir lemt par vajadzīgo ārstēšanu neatkarīgi no pacienta vēlmēm. Saskaņā ar sagatavošanas dokumentiem, kas saistīti ar šo noteikumu (Valdības likumprojekts HE 113/2001 vp), uzskata, ka rīkojums par ārstēšanu, kas izdots psihiatrijas pacienta piespiedu hospitalizācijai, ietver automātisku atļauju ārstēt pacientu, pat pret viņa gribu. Arī tad, ja pirms ārstēšanas ārsti var censties iegūt personas piekrišanu, ārstam nav pienākuma iegūt šādu piekrišanu rakstiski vai lūgt šādu piekrišanu no pacienta radniekiem vai aizbildņiem. Ja pacients atsakās piekrist ārstēšanai vai atsauc iepriekš dotu atļauju, šis noteikums pieļauj zāļu došanu piespiedu kārtā. Atbilstīgi ar aktu saistītajiem sagatavošanas dokumentiem tā rīkojas pacienta labā, lai īstenotu viņa konstitucionālās tiesības uz nepieciešamo aprūpi situācijā, kad savas slimības dēļ pacients pats nespēj pieņemt lēmumu par ārstēšanos.

214. Tāpat Tiesa norāda, ka lēmumi, kurus ārsts pieņēmis saskaņā ar Likuma par garīgo veselību 22.b iedaļas 3. apakšiedaļu par pacienta ārstēšanu, nav apstrīdami. Pieteikuma iesniedzēja iesniedza vairākas sūdzības Valsts tiesu ekspertīžu birojā un Tieslietu ministram. Tomēr neviens no minētajiem šajā lietā nevarēja iejaukties. Tieslietu ministrs nosūtīja sūdzības parlamentārajai tiesībsardzei, kas norādīja, ka nevar iejaukties lietā, kuru jau vērtē Valsts tiesu ekspertīžu birojs. Savukārt birojs savā 2005. gada 15. jūlija atbildē apstiprināja, ka nav kompetents tiešā veidā iejaukties ārstēšanā ar zālēm, kā arī nav pilnvarots izdot rīkojumu par ārstēšanas pārtraukšanu, jo šāds lēmums jāpieņem pacientu ārstējošam ārstam. Šķiet, ka arī lēnes pārvaldei nav bijusi nepieciešamā kompetence.

215. Tiesa uzskata, ka zāļu došana piespiedu kārtā ir nopietns personas fiziskās integritātes pārkāpums, un tas attiecīgi jāpamato ar “likumu”, kas garantē atbilstīgus aizsardzības pasākumus pret patvaļu. Šajā lietā šādu aizsardzības pasākumu nav. Lēmums par pieteikuma iesniedzējas ieslodzītāņu piespiedu ārstēšanai automātiski ietvēra atļauju dot zāles piespiedu kārtā, ja pieteikuma iesniedzēja atteiktos no ārstēšanas. Lēmuma pieņemšana bija tikai pacienta ārstējošā ārsta ziņā, kas varēja īstenot pat diezgan radikālus pasākumus, neņemot vērā pieteikuma iesniedzējas vēlmes. Turklāt attiecībā uz lēmuma pieņemšanu nebija paredzēta nekāda tūlītēja juridiska pārbaude — pieteikuma iesniedzēja nevarēja izmantot nekādus tiesiskās aizsardzības līdzekļus, ar kuriem viņa varētu lūgt tiesu izvērtēt likumību piespiedu ārstēšanai ar zālēm, tostarp tās samērīgumu, vai noteikt ārstēšanas pārtraukšanu.

216. Pamatojoties uz minētajiem iemesliem, Tiesa uzskata, ka šajā lietā zāļu lietošanai piespiedu kārtā nebija atbilstīgu tiesisko aizsardzības pasākumu. Pat ja varētu teikt, ka Somijas tiesību aktos ir noteikts vispārējs juridisks pamatojums šādiem pasākumiem, Tiesa secina, ka, tā kā nebija pietiekamu aizsardzības pasākumu pret ārstu noteikto zāļu lietošanu piespiedu kārtā, pieteikuma iesniedzējai tika liegta minimālā aizsardzība, uz ko viņai bija tiesības saskaņā ar tiesiskumu demokrātiskā sabiedrībā (skat. spriedumu lietā *Herczegfalvy*, minēta iepriekš dokumentā, 91. punktu, kā arī, *mutatis mutandis*, spriedumu lietā *Narinen pret Somiju*, Nr. 45027/98, 36. punktu, 2004. gada 1. jūnijs).

217. Tiesa secina, ka šajos apstākļos nevar apgalvot, ka attiecīgā iejaukšanās notika kā “paredzēts likumā” atbilstīgi Konvencijas 8. panta 2. punktam. Tātad Konvencijas 8. pants ir pārkāpts.

218. Ņemot vērā šo secinājumu, Tiesa neuzskata, ka šajā lietā ir jāpārbauda citu prasību atbilstība 8. panta 2. punktam.

V. KONVENCIJAS 13. PANTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS SAISTĪBĀ AR ZĀĻU LIETOŠANU PIESPIEDU KĀRTĀ

219. Vēl, atsaucoties uz Konvencijas 13. pantu, pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka nav varējusi izmantot efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekli, lai apstrīdētu zāļu piespiedu lietošanu. Konvencijas 13. pantā noteikts:

“Ikvienam, kura tiesības un brīvības, kas noteiktas šajā Konvencijā, ir pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu aizsardzību no valsts institūciju puses, neskatoties uz to, ka pārkāpumu ir izdarījušas personas, pildot publiskos dienesta pienākumus.”

220. Valdība šo argumentu apstrīdēja.

A. Pieņemamība

221. Tiesa norāda, ka šī sūdzība nav acīmredzami nepamatota Konvencijas 35. panta 3. punkta a) apakšpunkta nozīmē. Tiesa vēl piebilst, ka nav nekādu citu iemeslu, kuru dēļ šo sūdzību varētu nepieņemt. Tāpēc pieteikums jāpasludina par pieņemamu.

B. Lietas būtība

1. Pušu apsvērumi

a) Pieteikuma iesniedzēja

222. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka ir izmantojusi visus viņai pieejamos tiesiskās aizsardzības līdzekļus, taču tie nav bijuši efektīvi. Viņa iesniedza vairākas sūdzības Valsts tiesu ekspertīžu birojā un Tieslietu ministram. Tieslietu ministrs nosūtīja sūdzības parlamentārajai tiesībsardzei, kas norādīja, ka nevar iejaukties lietā, kuru jau vērtē Valsts tiesu ekspertīžu birojs. Savukārt birojs apstiprināja, ka nevar uzraudzīt piespiedu ārstēšanu ar zālēm un ka lēmumu par šādu jautājumu var pieņemt par ārstēšanu atbildīgie ārsti. Kad pieteikuma iesniedzēja policijā iesniedza kriminālsūdzību, Valsts tiesu ekspertīžu birojs iesniedza paziņojumu, tādējādi kavējot sākt neatkarīgu izmeklēšanu. Piespiedu ārstēšana ar zālēm tika pārtraukta tikai pēc divu *Vanha Vaasa* slimnīcā nestrādājošu ārstu vizītes.

b) Valdība

223. Valdība apstiprināja, ka saskaņā ar Somijas tiesību aktiem lēmumus par pacienta ārstēšanu, piemēram, par zāļu došanu, uzskata par administratīviem pasākumiem, un tie nav pārsūdzami. Apelācijas sūdzību var iesniegt, ja tiesību aktos ir noteikts, ka ir jāpieņem atsevišķs lēmums, piemēram, ja izdod rīkojumu, ka persona ir jāievieto slimnīcā piespiedu psihiatriskajai ārstēšanai. Valdība tomēr norādīja, ka pieteikuma iesniedzējai bija pieejami vairāki citi tiesiskās aizsardzības līdzekļi. Viņa ar iebildumiem par ārstēšanu varēja vērsties pie slimnīcas nodaļas vadītāja vai sūdzēties lēnes pārvaldē, Valsts tiesu ekspertīžu birojā, parlamentārajam tiesībsargam vai Tieslietu ministram. Tāpat viņa varēja pieprasīt kompensāciju saskaņā ar Likumu par kompensāciju pacientam vai Likumu par atbildību civiltiesību pārkāpuma gadījumā, vai ziņot par savām bažām policijai nolūkā izvirzīt apsūdzības. Valdība norādīja, ka pieteikuma iesniedzējai bija iespējas izmantot vismaz dažus no minētajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, un viņas sūdzības izvērtēja vairākas iestādes. Turklāt pieteikuma iesniedzējai bija tiesības pārsūdzēt lēmumu par piespiedu ieslodzīšanu, un viņa šo iespēju izmantoja. Administratīvās tiesas rūpīgi izvērtēja šo lietu. Valdība uzskatīja, ka visi pieteikuma iesniedzējai pieejamie tiesiskās aizsardzības līdzekļi bija pietiekami, lai apmierinātu Konvencijas 13. panta prasības.

2. Tiesas vērtējums

224. Tiesa atkārtoti norāda, ka būtībā pieteikuma iesniedzēja sūdzējās par to, ka viņas rīcībā nebija efektīva tiesiskās aizsardzības līdzekļa, ko izmantot, lai apstrīdētu zāļu došanu piespiedu kārtā.

225. Ņemot vērā pieteikuma iesniedzējas iesniegumus šajā lietā un pamatojoties iemesliem, kuru dēļ tā ir konstatējusi Konvencijas 8. panta pārkāpumu, Tiesa uzskata, ka nav nepieciešams atsevišķi izvērtēt sūdzību saskaņā ar Konvencijas 13. pantu.

VI. CITI IESPĒJAMIE KONVENCIJAS PĀRKĀPUMI

226. Sākumā Tiesa norāda, ka pieteikuma iesniedzēja, no 2004. līdz 2008. gadam iesniedzot Tiesā vairākas vēstules, iesniedza arī virkni citu sūdzību saskaņā ar vairākiem Konvencijas pantiem.

227. Ņemot vērā visus tās rīcībā esošos materiālus, un ciktāl iesniegtie jautājumi ir tās kompetencē, Tiesa uzskata, ka Konvencijā vai tās protokolos noteikto tiesību un brīvību pārkāpums nav konstatējams. Attiecīgi šī pieteikuma daļa ir jānoraida kā nepieņemama atbilstīgi Konvencijas 35. panta 3. un 4. punktam.

VII. KONVENCIJAS 41. PANTA PIEMĒROŠANA

228. Konvencijas 41. pantā ir noteikts:

“Ja Tiesa konstatē, ka ir noticis Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, un ja attiecīgās Augstās Līgumslēdzējas Puses iekšējās tiesību normas paredz tikai daļēju šī pārkāpuma seku novēršanu, Tiesa, ja nepieciešams, cietušajai pusei piešķir taisnīgu atlīdzību.”

A. Kaitējums

229. Pieteikuma iesniedzēja pieprasīja 129 058,99 eiro (EUR) par materiālo kaitējumu un EUR 1 000 000 par morālo kaitējumu.

230. Valdība vērsa norādīja, ka attiecībā uz materiālo kaitējumu pieteikuma iesniedzēja nebija precizējusi savu prasību, kā arī nebija sniegusi nekādus pierādījumus tās pamatojumam, tāpēc nebija iespējams pārbaudīt, vai varbūtējo kaitējumu radīja iespējamais pārkāpums. Pieteikuma iesniedzēja nebija iesniegusi pierādījumus par konkrētu izmaksu segšanu. Tāpēc viņas prasības ir jānoraida. Ja Tiesa uzskatīs citādi, Valdība jebkurā gadījumā uzskata, ka trūkst cēloņsakarības starp norādīto kaitējumu un iespējamiem pārkāpumiem. Attiecībā uz morālo kaitējumu Valdība uzskata, ka pieteikuma iesniedzējas prasība ir pārmērīga, un uzskata, ka morālā kaitējuma atlīdzības summai nevajadzētu būt lielākai par EUR 5000.

231. Tiesa uzskata, ka nav cēloņsakarības starp konstatētajiem pārkāpumiem un iespējamo materiālo kaitējumu. Attiecīgi Tiesa noraida šo prasību. Tomēr Tiesa uzskata, ka pieteikuma iesniedzējai ir jāsaņem pamatota atlīdzība par morālo kaitējumu. Lemjot atbilstīgi taisnīga sadalījuma principam, Tiesa nosaka pieteikuma iesniedzējai kompensāciju EUR 10 000 apmērā par morālo kaitējumu.

B. Tiesāšanās izdevumi

232. Pieteikuma iesniedzēja pieprasīja arī kompensāciju EUR 10 593 apmērā par izmaksām un izdevumiem, kas radušies valsts tiesās, un EUR 46,555 apmērā par izmaksām, kas radušies Tiesā.

233. Valdība norādīja, ka pieteikuma iesniedzēja nebija sniegusi informāciju par padarīto darbu vai tam veltītajam stundām, un tāpēc viņas prasības ir jānoraida. Samazinot kompensējamās izmaksas un izdevumus, vērā jāņem tas, ka Valdībai tika nosūtītas dažas pieteikuma iesniedzējas sūdzības. Jebkurā gadījumā Valdība uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzējas prasības summa ir pārmērīgi liela, un apgalvoja, ka izmaksu un izdevumu kompensācijai nevajadzētu pārsniegt EUR 4000 (ieskaitot pievienotās vērtības nodokli) saistībā ar tiesvedību valstī un EUR 3500 (ieskaitot pievienotās vērtības nodokli) saistībā ar tiesvedību Tiesā.

234. Saskaņā ar Tiesas praksi pieteikuma iesniedzējai ir tiesības saņemt kompensāciju par izmaksām un izdevumiem tikai tādā apmērā, kādā ir pierādīts, ka šīs izmaksas un izdevumi faktiski ir bijuši, atbilst vajadzībām un to summa ir pieņemama. Šajā gadījumā, ņemot vērā

tās rīcībā esošos dokumentus un minētos kritērijus, Tiesa uzskata par pamatotu piešķirt summu EUR 8000 apmērā, lai segtu visas ar lietas izskatīšanu saistītās izmaksas.

C. Standarta procentu likme

235. Tiesa uzskata, ka standarta procentu likme jāpamato ar Eiropas Centrālās bankas procentu likmi aizdevumiem uz nakti, pieskaitot trīs procentpunktus.

ŠO IEMESLU DĒĻ, TIESA

1. *Pasludina* vienprātīgi, ka sūdzības par pieteikuma iesniedzējas ieslodzīšanu piespiedu ārstēšanai, par slimnīcā īstenoto zāļu došanu piespiedu kārtā un par efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekļu trūkumu ir pieņemamas;

2. *pasludina* ar balsu vairākumu, ka sūdzība par pieteikuma iesniedzējas piespiedu psihiatriskās pārbaudes iespējamo nelikumību ir nepieņemama;

3. *pasludina* vienprātīgi, ka pieteikuma atlikusī daļa ir nepieņemama;

4. *nospiež* vienprātīgi, ka Konvencijas 5. panta 1. punkts ir pārkāpts tikai saistībā ar pieteikuma iesniedzējas ieslodzīšanu piespiedu ārstēšanas nolūkā pēc sākotnējā sešu mēnešu perioda;

5. *nospiež* vienprātīgi, ka saistībā ar zāļu došanu piespiedu kārtā ir noticis Konvencijas 8. panta pārkāpums;

6. *nospiež* vienprātīgi, ka nav vajadzības izvērtēt sūdzību, kas iesniegta saistībā ar Konvencijas 13. pantu;

7. *nospiež* vienprātīgi, ka

a) atbildētājai valstij trīs mēnešu laikā no dienas, kad spriedums atbilstīgi Konvencijas 44. panta 2. punktam ir kļuvis galīgs, ir jāizmaksā pieteikuma iesniedzējai šādas summas:

i) EUR 10 000 (desmit tūkstoši eiro), pieskaitot visus iespējamus nodokļus, par morālo kaitējumu;

ii) EUR 8000 (astoņi tūkstoši eiro), pieskaitot visus iespējamus pieteikuma iesniedzējai piemērojamus nodokļus, par izmaksām un izdevumiem;

b) no dienas, kad pagājuši minētie trīs mēneši, līdz maksājuma veikšanai šai summai pieskaitāmi procenti pēc vienkāršas likmes, kas vienāda ar Eiropas Centrālās bankas procentu likmi aizdevumiem uz nakti kavējuma periodā, pieskaitot trīs procentpunktus;

8. *noraida* vienprātīgi pārējo pieteikuma iesniedzējas prasības daļu par taisnīgu atlīdzību.

Sagatavots angļu valodā un paziņots rakstveidā 2012. gada 3. jūlijā saskaņā ar Tiesas reglamenta 77. panta 2. un 3. punktu.

Lorens Ērijs [*Lawrence Early*],
sekretārs

Nikolass Braca [*Nicolas Bratza*],
priekšsēdētājs